

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sacrum Misericordiae Palatium

Variis Sacrae-Scripturae Locis, Atque Septem misericordiae operibus quasi
peristromatibus exornatum

Gzaeus, Nicolaus

Augustae Trevirorum, 1618

De Qvinto Opere Misericordiae: Quod est infirmos visicare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54459)

DE QVINTO
OPERE MISERICOR-
DIÆ QVOD EST IN-
firmos visitare.

Vlſe inopi collapſa toro mo-
ribunda que longo
Membra fatigatum morbo, fra-
ctumq; dolore
Munera opemque ferens durj
ſolatia caſus
Talibꝰ æterno meritis celebra-
beris æuo.

extra vicum, expuens in oculos eius inquisisti si quid videret; quo respondente, se homines ad instar arborum, ambulantes videre: denuo imposita super oculos eius manu, restitutus est, ita ut clarè videret omnia. Talem se iterum ostendit Lucæ. 14. cū oblatum sibi hydropicum curare volens Phariseos sic allocutus est: *Licet sabbatho curare an non?* & cum conticissent, eum protinus sanitati restituit. Paralicum item iam à 38. annis, languore detentum sanare volens interrogat: *vis sanus fieri? surge tolle grabatum tuum & ambula.* & illicò sanus factus est. Quis summi medici charitatem non miretur? quis infirmitatis eum redarguat? Mulier Chananæa à finibus Tyri & Sydonis egressa clamabat post eum dicens: *Miserere mei Domine fili David, filia mea male ad demonio vexatur.* & statim liberata fuit. Ibidem legimus turbas summo stupore attonitas fuisse, cum tam varia ingenium operum ab illo procederent argumenta, cum mutiloquerentur, cæci viderent, claudi ambularent, & ab ipso mortis limine quidam ad vitam reuocarentur. Nunc sceminam fluxu sanguinis laborantem sanant; nunc contraria, contrarijs opponens medicamenta surdi aures digitis obturat.

Ioannes. 5.

Matth. 15.

Cap. 18.

Marc. 7.

Quis non potius hoc pacto auditum obstruxisse iudicasset? attamen ex tempore sanatus est. Cæcum natum dum illuminare vult, oculos illius luto inungit quæ res potius lynceos obcæcare poterat oculos, quàm cæcatos aperire. Muto dum loquelam impertiri vult, super linguam eius salivam imponit. Ecquis nesciat, salivam loquelæ obsistere? Cum igitur tanta operetur, ad eò que mirabilia, quomodo infirmum dicere se poterit? Num chyrurgus se vulneratum fuisse asseret? Potius consentaneum est vt iniquas: Infirmorum eram medicus, Samaritanus ille ego eram, qui vulnerati hominis descendenti ab Hierico, vlcera vino, & oleo deliniui. Veruntamen amice lector, id certissime constat, eum, non obstantibus omnibus hijs, dicturum publicaque voce contestaturum; *Agrotus eram & non me visitastis.* Sed quomodo? Quoniam (vt *cap 53.* inquit Isaias) *verè languores nostros ipse tulit,* atque licet sospes maximè esset, tamen infirmitatibus nostris circumdatus fuit. Sed inquiet aliquis: Cum corpus ad eò rectè ordinatum. partesque illius tam aptè moderateque compositas habuerit, potueritque suâ prouidentia humores contrarios ab eo repellere; quomodo infirmum fuisse se al-

legabit? Ne precor ex eo mireris, cum non solum ille adhuc quotidianam in suis membris sustineat infirmitatem, quorum Hospitalitia refertissima sunt, quæque frequentissima in stratis publicis reperiuntur: Sed & in seipso verè & realiter infirmatus fuerit. Nunquid dum capitis dolore grauatis, infirmum te dicis? Cum ergo Saluator noster ab Iniquissimo, perditissimoque latrone, ab armata manu in domo Annæ aliam excepit, ex quâ haud dubio collidebantur dentes, dolorquè faciei infigebatur. Cum caput fustibus tundebatur, cum eius sacro vertici spinæ acutissimæ infigebantur, tunc infirmabatur, tunc dicere poterat: *Caput meum doleo, caput meum doleo.* Dum tristitia vehementissima illum circumuallaret, adeò vt dicere cogere *Tristis est anima mea usque ad mortem;* dumque præ anxietatis magnitudine sanguis ex corpore ad instar sudoris emanaret, verè infirmabatur. Hominem varijs sauciaturum vulneribus, ægrotum conclamamus; Quis ergo Saluatoris infirmitatem non aduertat? En vlcera manibus, pedibus, sacroque infixæ lateri conspiciuntur, cum toto corpore, ita dilaniatus adeoque vulneribus crucentatus est, vt, à planta pedis usque ad verticem

4. Reg. 4.

Luc. 22.

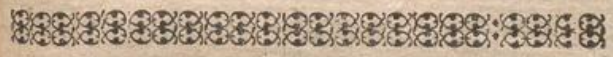
cem capitis non sit in eo sanitas. Iure igitur infirmum se fuisse censebit, atque in hac infirmitate, (quamuis non naturali, sed violenta) se à pluribus visitatum fuisse referet; vt. à benignissima Matre sua, ab Apostolo Ioanne, à Centurione, à Ioseph ab Arimathia, à Nicodemo, alijsque sanctis mulieribus, quibus super infirmitate sua collachrymantibus dixit: *Nolite flere super me, sed* LUC. 23. *super vos & super filios vestros.* Visitatur itidem Christus in membris suis, in debilibus & præ infirmitatis grauedine languentibus pauperibus, qui in hospitalitijs degunt: ijs profectò visitatoribus mercedem retribuet sempiternam Deus, visitabitque eos in Misericordia, qui Misericorditer, & grotos suis sustentauerint auxilijs, atque fouerint consilijs. Nec idèò quilibet eam sibi mercedem euenturam, vel debitam opinetur visitator, sunt siquidem plerique, qui etiam ex ijs operibus sibi damnationem conciliant sempiternam, quoniam finis eorum est interitus, & peruersè sua dirigunt opera. Accedet Hæreticus & pietatis contactus velo, infirmum inducere tentat in errorè. Visi sunt permulti in hoc infœlicj mundo, qui Auaritiæ irretiti vinculis, vel concupiscentia acti, mortem infirmis, loco con-

Bb 3 latio-

lationis aduexerunt. O proditores, & homicidas ! Ignoro sanè, sitne infernalium flammaram acerbitas, vestro æqualis, vel par sceleri ! Huiusmodi ergò viris, non debentur præmia, sed supplicia, sicut nec ijs, qui calculo laborantes ad libidinem atque carnalium voluptatum illecebras inducunt, vt corporali subueniant infirmitati. Nam eousque aliquorum Animalium (ne dicam medicorum) excreuit vefania, vt corpori mederi volentes, animam vitio carnis interficiant, mortique sempiternæ cum corpore, simul animum addicant, cum tamen infiniti sint humorum expellendorum modi. In hoc impietatis genus Sanctum Ludovicum impellere tentabant medici (vt refert Pepinus) qui in extremis agens, consiliantibus medicis vt rem veneream absente vxore, cum altera nobili committeret, se potius mille mortes subiturum respondit, quam fidem datam vxori frangere scelusque tam immane coram Deo perpetrare. Odignam tanto Rege responsionem, dignamque regio diademate sententiam ! quæ vitium Principum insculpta foret animis, ne se vnquam vanis his (in infirmitate confiduti,) paterentur deludi consilijs, quæ animæ prosperitati ita aduersantur. Neque

*Tract. de ma-
nu lepr. c. 8.*

eiufdem fœlicitatis, eorundemq; præmio-
rum participes fe futuros existiment me-
dici vel Chyrurgi qui vulnerum, & cicatri-
cum obftrufionem, vel fanationem diffe-
runt vt inde plus commodi, vtilitatis, & e-
molumenti adipifcântur. Tantum enim
abefl vt pietati vacent, quin potius furtum
incurrunt, furti que rei iudicandi funt. Sed
eorum erit fœlicitas, qui charitatiue debi-
les vifitant, eosque fanctis prius imbuunt
monitis, quàm corpus curent, nec quic-
quam corpori, in animę incommodum tri-
buunt.

EXEMPLA QVORVN-
DAM SANCTORVM QVI Æ-
GROS VISITAVERVNT
& mercedem Beatitudinis præ-
ftolantur.

CAPVT XXXII.

FRustra reuera, (nec enim id rationi cõ-
fentaneum) expectare poterit diuinæ
munificentix largitatem qui, fe, dum vixe-
rit pietatis non addixerit operibus. Quem-
Bb 4 admo-

admodum enim is, messem colligere non præsumit, qui non seminavit, nec is triumphare qui non vicit, nec is coronari vult, nisi qui legitime certavit; sic nec diuina præmia præstolari debet, nisi qui ea promeruit. Nam ut victoribus dantur coronæ, & laborantibus, laboribusque amplissima aduentu messis, sic Ægros ritè visitantibus æternæ felicitatis præmia repromittuntur. Sunt autem frequentissima virorum Sanctorum exempla, quæ vos officij vestri moneant, & tardiores etiam ad ægrotorum curam suscipiendam accendant.

Diuus Bernardinus ex Seraphicæ familiaria ducibus, Princeps eximius, cernens grassante iam peste, plerosque ab ægrotorum cura metu mortis se subtrahere, duodecim adolescentium suffultus ope, eorum summo cum animi ardore curam suscepit, nec prius destitit, quam pestis finem acciperet. Qui quidem charitatis Zelus nobis eiusdem Ordinis consodalibus, ad eadem officia capescenda cedat in exemplum.

Ioannes Columbinus spectatæ sanctitatis vir, cum die quadam, sacrum missæ sacrificium audiret, templum peteret, virum quendam nudum, sanie, lepra ulceribusque respersum intuitus, eum protinus humeris attol-

*S. Ant. 3. p.
hist. tit. 24.*

attollens, in ædes suas detulit. Quem cum balneo lauisset, delicatissimo impositū lectulo, vxori curandum reliquit: verū cum illa curiose potius quā Misericorditer cellam ingrederetur suauis adeò odor inde erupit vt præstantissima quæq; aromata ibi resperfa opinàretur. Rem marito indicat, qui veritatem expertus lectulum accedens vt ægrotum visitaret, neminem inuenit. Cognouitque ex eo non leprosum se, vel ægrotum in suam domum induxisse; sed Christum in infirmi figura, & specie.

*F. Paul.
Moris. in orig.
Relig. lib. 1.*

Apollonius, Cum ex mercatore, monasticam vitam ingressus esset, se studijs imparem intuitus, ægrotorum curam suscepit, cui vt accuratius responderet, atq; Fratrum infirmitatibus succurreret sibi omni-gena pharmaca comparauit, quæ postmodū moriens, in charitatis ministerium alteri reliquit.

*Niceph. lib. 1.
cap. 35.*

Hector Pinto refert Dominum Alphonsum Euriques Portugalliæ Regem amplissimas semper, ægrotis impertitum Eleemosynas, nec solum in regno proprio, sed & in remotissimis Mundi partibus, in quibus pauperes sua ope indigentes agnoscebat. Misit siquidem in Hierusalem octoginta aureorum nummorum millia vt ex-

*In Imagine
vite Christi-
an.*

*Ioannes Laxia.
lib. 3. hist.*

eis, infirmis annui redditus emerentur. Sanctus Ludouicus Gallix lumen, gallo- rumque gloria tanta in ægros charitate æstuabat, vt summè lætaretur, eorum visita- tionibus, colloquijs, atq; exosulationibus.

Gallicanus (qui Martyr Christi gloriosus effectus fuit) de nouo ad fidem conuersus, ita se ægrotorum curæ dedit, vt multi vndi- que Romam confluerent, Romanum olim consulem tantæ humilitatis, Charitatisque operibus insudantem inspecturi.

Quid de sociorum Beati P. Ignatij de Loyola, Sacræ Societatis Iesu fundatoris perfectione, eloquar? Vix Venetum appu- lerunt, & summo charitatis flagrantés incē- dio, sibi hospitalitia diuidunt, vt ægrotis fa- cilius inferuire valeant, quibus, cū tanto a- nimi ardore ministrant, vt infectissimos morbos, pessimasq; infirmitates non auer- sentur. Nam oblatū Reuerendo Patri Fran- cisco Xauerio hominē cuius corpus vene- realue putridū infectumq; difflebat, na- tura illius in auersionem propellente, tan- tum abest vt reliquerit, quin immo grauius in se animaduertens, eius saniē lambendo resorberet. Quantus Charitatis feruor! Quan- ta te, etiam, tuosq; huiusmodi operibus in- tentos

tentos sodales sequentur præmia! Aure enim grata percipiet quisquis is est: *Venite benedicti Patris mei percipite Regnum: Agrotus eram & visitastis me.*

Nec sexus muliebris ab hac benedictionis participatione arcendus est, siquidem permultæ inuētæ sunt quæ sedulam ægrotis operam ministrarunt.

Placida Theodosij Imperatoris vxor, nō ^{Niceph. lib.} solum omnium ægrotorum curâ suscipiebat, sed etiam mancis, corporisq; partibus priuatis inseruiebat, frequenter illorū petens ædes, tū cibos manu propria parabat, tum etiā eorum utensilia diligentissimè emundabat. Quod si quis eam ab his operibus arcere niteretur, prudentissimè respōdebat: Munifica dona, auri & argenti elargiri Imperatorem decet; at Christianum Charitati deseruire. ò Insignem Imperatricis eloquentiam!

Diuus Hieronymus quantis sufficit laudibus extollit, Filiam Paulæ viduæ Nobilis romanæ, ob impensam Matri infirmitate grauatæ charitatē. Nunquam (inquit), ab illius segregabatur aspectibus, cervicali continuo præsens erat, ventilabro faciem eius refrigerabat, caput sustentabat, puluinaria subleuabat pedes perfricabat, stomachum manu admota calefaciebat cibos, potumq; debi-

debitis saporibus condiebat; omnia deniq;
pedissequarum, ancillarumq; munia sub-
ibat, estimans opus aliquod ab alijs mari
impensum, suo præmio subtrahi.

Surius in vita.

S. Radegondis Regina Gallia, & Clota-
rij Regis vxor, ita se ægrotis curandis ad-
dixerat, vt eorum pediculos, pulices, cuius-
modique vermes expurgare non dedigna-
retur; eorum insuper vlcera, cicatrices, sca-
biem manibus contrectabat non secus ac
si omnium famularum abiectissima vel vi-
lissima fuisset. Cibos cæcorum ori appo-
nebat, atque leprosos non fugiebat, sum-
mo charitatis ardore incensa.

*Iacobus de vi-
triaco, in vit.*

B. Maria Oniana. Niuellis dicecesis Leo-
diensis honestis parentibus orta, postquam
sponsum ad perpetuæ castitatis votum in-
duxisset, tanta erga ægrotos solitudine a-
gebatur, tantaque charitatis flamma æstua-
bat, vt eorum maximè curam gereret, qui
infectissimis morbis, putidisque vlceribus
affligebantur: Nec ob eorum saniam auel-
li poterat, immo eò plus eorum ministerio
insistebat quo facies vel corpus deprava-
tum erat, idque ob Amorem sponsi sui
Christi.

Catharina Senensis Virgo Deo gratissi-
ma, cum die quadam leprosam Mulierem
ab om-

ab omnibus derelictam conspexisset, illi cum tanta charitate famulata est, ut quamuis ab ea etiam quandoque per impatientiam iniurijs afficeretur, tamen non desisteret. Cumque Mater inhibuisset ne ulterius ei ferret obsequium, prudens Virgo respondit: A Christo illius curam suscepi, ideoque tibi ea in re obtemperare non valeo.

*Raymund.
de Capua in
vit.*

S. Elizabeth Tertij Ordinis Seraphici Patris Francisci, quamplurima construxerat hospitalitia in quibus ægrotos suscipiebat, eorumque sedulam curam gerebat. Adeò autem his delectabatur operibus, ut nec nocturno neque diurno tempori parceret. Illarum ò Mulieres exempla sequimini fastumque humanæ superbix contemnite! Futurum enim est ut quandoque vocem sponsi audiant dicentis: *Venite benedicti Patris &c. Infirmus eram & visitastis me.*

Vt autem eorum munero associari merear, en vobis modum disponere cupio, regimenque tradere quò in visitandis ægrotis, nec non consolandis utamini, ut si saltè corpore visitare (ob alia quibus implicor negotia) nequeo, scriptis id merear, quod visitatione eorum mihi compararem. Modum seruate, operi me accingo.

QVOD

QVID IN PRIMIS AGE-
RE DEBEAT PIUS VISITA-
TOR ERGA ÆGROS TVM
bonæ tum malæ vitæ.

CAPVT XXXIII.

QVonia plerumque Ignorantia vitio-
rum mater & Nutrix est, ne fortè cui-
quam in visitandis infirmis, ignorantia, vel
impossibilitatis ansa præberetur modum
visitandi huic loco ad stipulare volui, ut in-
de sibi vnusquisque officij & muneris re-
gulam sumat. Ingressus itaque, pius visita-
tor ædes infirmi dictoque: *pax huic domui,
& omnibus habitantibus in ea*, recitatis iti-
dem, vel Euangelio secundum Matthæum:
Cum introisset Iesus Capharnaum, & c. vel
orationum harum, altera) *Respice quesu-
mus Domine super hunc famulum tuum N.
infirmum, pro quo Dominus noster Iesus Chri-
stus non dubitavit manibus tradi nocentium
& crucis subire tormentum.*

Cap. 8.

*Deus Infirmi-
tatis humane singulare præ-
sidium auxiliij tui super infirmum (vel super
infirmam) famulum tuum N. ostende virtutem*

tem, ut ope Misericordiae tuae adiutus (adiu-
ta) Ecclesia tua sancta incolumis represen-
tari mereatur. per Christum Dominum no-
strum.

Deus sub cuius nutibus vita nostra momen-
ta decurrunt suscipe preces famuli tui N. pro
quo egrotante misericordiam tuam implora-
mus, ut de cuius periculo metuimus de eius sa-
lute latemur. Per &c.

Eum aspergat aqua benedicta. Si postea
certis indicijs, vel ex adstantium relatu per-
cipiat, eum probæ spectataeque vitæ fuisse,
& illum in summa afflictione consti-
tutum aduertat, fructuosè, pertinenterque
admodum fecerit, si ob oculos eius posue-
rit Deum afflictionibus suos visitare dilectos.

Dicatq; Licet Amice mi, toto vitæ tuæ tē-
pore non peccasses, & ab omni culpa vacas-
ses, (quod tamen incredibile est) te tamen,
modò morbi premit angustijs, ut peccati
etiam nunc lucem auertat. Nam quanto
tempore hac corruptibilis carnis mole cir-
cum amictus es, peccare potes, & ad pec-
candum Natura procliuvis est; tibi ergò
summum gratiæ pondus impertitur De-
us, dum ægritudinis fræno, tuos coercet
affectus ne in peccatum labaris. Nunquid
lob inquebat: *Non peccaui, & in ama-
ritu-*

*Cum vir pro-
bus in affli-
ctionem posi-
tus est.*

Lib. 5. præ-
fat: in Iob.

ritudinibus moratur oculus meus? De quo loquens, D. Gregorius sic scribit: *Iob flagellatus, ut pro flagello eius, divina gloria laus cresceret, non autem ut per flagella peccata qua non commiserat, emendaret. Te ergò eadem afflictione quassat Deus. Quare? ut ventilet granum, ut purget aurum, ut expoliat argētum, nam (ut inquit D. Aug. quod flagellum grano, quod fornax, auro, hoc facit tribulatio iusto. Et ut te ad tolerantiam magis ac magis inuitet, subdit: Noli attendere pœnam in flagello, sed quem locum habiturus sis in cœlo, si enim in aduersis, & in afflictionibus patiētiā habueris, illa in gloriam vertetur; & afflictionem, diadema sequetur, nam honor Dei augetur dum patientia in aduersis tolerandis & in pœnis à Deo immissis sufferēdis cognoscitur. Ideoque dicere potes: *Infirmas hæc non est ad mortem sed pro gloria Dei.* Suffer igitur sine murmuratione hanc quàm tibi altissimus immisit ægitudine, per hanc siquidem, illius esse probaberis. Quemadmodum enim Nobilis, accipitris quem diligit velat oculos, ligatque pedes, nè fortè sursum euolet: ita Deus, amicorum suorum, vi morbi reprimat deprauatos affectus, nè fortè alii liberi, ab illo recedant. Nunquid etiam*

Ioan. 11.

luce clarius compertum est, eos Deum castigare quos amat? *Quem diligit castigat Deus* (inquit Apostolus) *flagellat que omnem filium, quem recipit.* Pater familias non extraneos, sed domésticos dumtaxat corrigit, ideoque in afflictionibus tuis exultandum tibi est. Referunt Naturæ indagatores delphinum marinum piscem, eò magis exultare, quo sæuius mare, procellis & ventis quatitur; ita etiam animus tuus in medijs afflictionibus recreari debet. Meminisse item cõuenit, Deum persæpè secreto quodam iudicio, pœnam peruerso debitam, iusto infligere, quasi supplicium exigeret ab eo qui culpam non admisit. Verum, vt quid hoc? nisi fortè vt is utilitatem & emolumentum ex afflictione hauriat, quod alius contempsisset.

Quid plura? Hæc infirmitas quam tu patieris Deo te coniunget, est enim velut mal-leus te virtute sua Christo cõiungens. Ideò cum Raymundo verbum hoc intellige. *Quemadmodum Christus ad salutem nostram Sacramenta instituit, sic etiam in tuæ salutis emolumentum hanc infirmitatem immisit, vt per eam saluus fias.* Nec hinc, quærelæ locus datur; Nam sicuti quis vestem laceram à te auferens vt meliorem &

Cc nouam

nouam largiatur, iniuriam nullam infert; sic hac sanitate te spolians Deus, vt tibi vitam æternam largiatur, nihil iniuriæ tibi facit, sed potius summum amoris erga te argumentum prodit.

Si ægrotus male vitæ sit.

Si verò perspicuum fuerit ægrotum malæ vitæ fuisse, Deum hanc ægritudinem immississe indicabit, vt eum ad se conuertat; qualiter in Beatissimo Patre Francisco euentisse cernimus. Longo namque languore percussus, statim à temporalium lucrorum negotiationibus segregatus, anno ætatis vigesimo, auaritiæ valedicens, quam sanus amore summo profecutus fuerat; totum se Dei seruitio dedit.

Bond: in vit.

Surius tom. 3.

Dunstanus nequaquã in statu monastico induci poterat vt Christum sequeretur, eiusq; insisteret vestigijs, nisi summa ægritudine flagellatus. Hinc rectè canit psalter Regius: *Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.* Sic ergò, hac te infirmitate visitauit Deus, vt peccatorum relicta sarcina, ad eum rediens, te ab hoc languore liberet, sicut Sampsoni Dolano Episcopo reuelatum fuisse inuenim⁹. Hic cum Patre infirmum visitaturus accederet, statim reuelante sibi Domino comperit, eam infirmitatem ideò Patri contigisse, q̄ peccatum mor-

Psal. 15.

Crespet in poemo myst.

mortale quasi lethale virus in conscientia
 contectum nunquam in confessione pro-
 didisset, qui mox pœnitens, contritus, &
 confessus pristinae est restitutus incolu-
 mitati.

Si sacros bibliorum codices reuoluamus,
 Ezechiam Regem opulētissimum summa 4. Reg. 20.
 aegritudine grauatum, ob ingritudinis,

ianctantiae, vanitatisque vitia, videbimus.

Si tamen cum eo sanitati animæ (si non cor-
 poris) restitui vis; conuertere ad parietem
 & amaritudine repletus peccatum tuum
 desle, tunc enim integrā promereberis so-
 spitatem. Peccatum aegritudinis causa erat,

& vt reor est, tolle peccatum, emunda con-
 scientiam à labe iniquitatis, & tolletur in-
 firmitas. Nam si corporis quæris integram
 curationem, animā delitescente in sordib⁹
 peccatorum; toto aberras cœlo, hoc enim
 Deus agere non consuevit, qui prius animæ
 medetur, quam corpori. Nunquid paralyti-
 co prius peccata condonauit, quam eum ab
 infirmitate liberaret? Hinc etiam rectè ad- Luc. 15.

modum Sancta Mater Ecclesia statuit, vt
 medici prius saluti consulant, quā corpori.

Minabatur Moyses populo Israelitico affli- c. Quum de
 ctionum varietatem illis euēturam, nisi di- penit. & res
 uinis obtemperarent mandatis; sic frustra, miss.

sanitatem assecuturum te arbitraris, ni prius à peccatis tuis resilieris; Nā potius mortem oppetes, quàm vitam, sicut Reges illi duo Ochozias & Afa, qui quia ad Deum conuerti noluerūt morte perierunt. Contra verò si ante actum vitæ tempus cum amaritudine recogitaueris, illud fortassis Deo misereante prolongabitur. Tua igitur scelera, lachrymis absterge.

AD EXCITANDAM
CONTRITIONEM IN ANIMA

ÆGROTI PECCATORIS,
qui diu in peccatis delituit.

CAPVT XXXIV.

HVC adueni dilecte mi, vt te ad Penitentiam, tuorumque flagitiorum contritionem prouocarem, ob oculos ponens abominationem illorum, quibus Deo celsifisti, Diabolo te coniungens, & diuinam prouocans iram. Nunc igitur adamantinū illud cor tuum, quod olim in sceleribus a deò obstinatum fuit, emolliatur, & lachrymarum imbribus facies tua madeat, tuorum perpendens multitudinem delictorum. Neque enim in vno solo deliquisti, sed per

transgressionem mandatorum illius, omnium factus es reus. Num, ab amore illius te subtrahens, dominicos, festosque dies, tuis profanans vel operibus, vel insolentijs; Nomen sacratissimum sumens in vanum; Parentibus inobedientem te præbēs; Mortem proximis imprecans; aliena concupiscens; & his similia perpetrans: Nunc Ecclesiastica parui pendens præcepta, nunc capitalia committens peccata; nunc 7. opera Misericordiæ virtutesque tam theologicas, quam cardinales, & Sacramenta Ecclesiæ deserens, quæ omnia oculis tuis obijcio, quia (vt inquit Seneca) dum peccatorum grauitas, & multitudo ostenditur, anima magis dolore constringitur. Et reuera si illius quem tuis peccatis offendisti bonitatem, & Misericordiam conspexeris, perenderisque, quod te nullis præcurrentibus meritis creauerit, te ad Baptismi lauchrum perduxerit, ciborum varietate satiauerit, te hæredem supernæ Ciuitatis constituerit, Angelum tuæ custodiæ præfecerit; quod tui causa cum generis humani hoste conflixerit, tantaque supplicia subierit; haud dubio ingratum te fateberis, ni statim rubore confusus ad pœnitentiam, & contritionem accendaris. Ne quæso in tantum

Cc 3 laba-

*Epist. 18. ad
Lucill.*

St. Hieron.

labaris ingratitude scelus, quod ut fugere possis, propera sedulo ad Contritionis balneum, ibique torretes lachrymarum effunde, in ablutione fordidum, quas per iniquitatum multitudinem contraxisti, ut interioris doloris, exterius præbeant testimonium. Sicuti enim è vulnerato corde sanguis emanat: ita si cordis tui penetralia, contritionis spiculo percussa fuerint, inde proculdubio fletus lachrymarumq; abundantia erumpet. Ingemisce igitur quia pro peccato mancipium factus es diaboli; & quia à via iusticiæ, atq; à semita rectitudinis declinasti. Ingemisce, quia te infernalis lupo ab ovili Christi subripuerat: prodeant lamenta et suspiria imis extracta precordijs. Saluberrimum siquidem illud est consilium. Dum inflammata domus quædam uritur, undique fertur auxilium, & ad aquam concurritur; sic ardet concupiscentia vel carnali vel terrenorum corruptum, hoc incendiū si extinguere exoptas, lachrymarum adfer abundantiam vi contritionis erutarum, tunc (ut inquit Dominus per Prophetam) omnium iniquitatum tuarum non recordabitur. Et sicut aquila aquis maris suas tergit fordes; sic tu animam fletibus emundas, quos si exterius ostenderis bonum est. Quæ admodum enim vinea scissa si inde effusa

Ezechiel. 18.

aqua viuere iudicatur, sin autē, mortua reputatur: ita si modo cor tuum, & anima tua admonitionis meæ cultro percussa aquas lachrymarū effuderit, viua censebitur, sin minus, iam morti vel adiudicata, vel proxima, reputanda est. Mortua quidē iam est in peccato, sed illud vnicū singulareq; viuificandi remediū est, Contritio. Sicuti enim exigua aqua quæ cumq; in pugillarib⁹ scripta sunt delentur; sic modica contritione, vniuersa delicta eruuntur ex libro infernalis scriptoris. Si vim, robur & energiam lachrymarū agnosceres, nullis alijs te contra aduersarij postremos insultus munire velles; tanta est illius præstantia. Quod quidem excellenter admodum aduertit Diuus Hieronymus sic scribens: *O humilis lachry-* *In Epist.*
ma, tua est potentia, tuū est regnū, ante tribu-
nal iudicis non vereris accedere, magis crucias
Diabolū quam infernalis pœna. Quæ cum ita
sint, quid ni sumas planctum & lamentum?
 Aduertunt Naturæ scrutatores ceruū dum canum latrantiū multitudine cingitur euolare; en peccator te infernales cerberi circumcingunt, & eis penē in prædā datus es, suspirā igitur & lachrimare, proderunt enim tibi istæ lachrymæ, obsistentque quominus infernaliū monstrorum obsidionē patiaris.

*Quid contrito
dicendum.*

Cernen itaque infirmum præ contritione suspirantem, & dicentem: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis, fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte iniquitatum mearum multitudinem, & temporis iacturam, quam feci, recogitaboque omnes annos in amaritudine animæ meæ: illi Christi pietatem & Misericordiam proponam, atque Ezechiae exemplo, lachrymis placari Deum probabo. Huic siquidem cum Isaias breui verborum copia, euentura retulisset*

Cap. 38.

Dispone (inquiens) domui tue, quia morieris & non viues; subito ad parietem conuersus flens & eiulans, contritus ob scelerum multitudinem dixit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ suorumque

Serm. de Pœnit. tom. 5.

illico meruit desideriorum adimplentiæ. Quid mirum? Cum (vt inquit Chrysolomus) peccator profusis fletibus iram Dei remoueat reformatus in ipso. Et infra: Lachrymæ sunt quæ reconciliant Deo, à peccatis redimunt animam, & sanant languores eius, sordentem animæ vestem lauant lachryma, & dant illi remissionis candorem.

Matth. 5.

Ad hæc, illam consolationis plenam Domini sententiam enunciabo: *Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Beatus es quia hos fletus, has lachrymas absterget Deus.*

Deus. Tunc non erit amplius neque luctus ne- Apo. 21.
que clamor sed tristitia vertetur in gaudium.

Quod lucidis verbis indicat Diuus Chry-
sostomus inquit: Sicut post vehementes
membræ, aër mūdus, ac purus efficitur; ita et-
iam post lachrymarum pluias, serenitas men- Supor. Matth.
tis sequitur. Fœlix igitur es cui lachrymæ

Sancti Spiritus dona promeruerunt, quib⁹
anima decoretur, quibusque vitam valeas
adipisci sempiternam. Quod si fortassis ob- Quid obstina-
to dicendum.

stinatiois vinculis irretitus à prauâ vita re-
filire noluerit, hunc minis terrebo se-
quentibus. Cum ergò o miser! ab infauſta
hac & deploranda vita resipiscere nolis, en-
tuum tota curia cœlestis, & militans Ec-
clesia deflet infortuniū, en appropiat se-
uiens in te ira Dei, verendumque est ne in
infernī profundum cito ruas; astra, tuam
lugent calamitatem & nō moueris? Quan-
ta sint infernī tormenta conspice, quanta-
que te secutura sit confusio attende; iram
iudicis acerrimi reuolue, tunc pænitere po-
teris. Sed eheu! adhuc persistis? meane ad-
huc verba contemnis? ob oculos tuos po-
ne formidandam illam animæ & corporis
separationem. Geminatis id tibi vocibus
declaro. Sæpè enim tibi indicatum est in
hora illa teterrimos adfuturos cacodæmo-

nes, quite rapiant. Infernales isti Leones
circuient quærentes vt te deuorent animã-
que in tartari profunda demergant.

Tunc loca illa horroris plena aperiẽtur,
& æternum *VÆ* sine fine caniturus pro-
ijcieris, ibi fletus & stridor erit dentium, ibi
serpens vermisque continuo conscientia
interiora rodens aderit. In tua ergo ma-
litiã perseueras? ingemisce & pœnitentiã
vocibus cœlum tunde.

MODVS REPRIMEN- DI PECCATOREM VOLEN-

TEM DIFFERRE PœNI-
tentiam vsque ad mortem

CAPVT XXXV.

SI peccator pœnitere quidem se velle in-
dicat, sed differt vsq; ad mortis articulum,
dicens tunc temporis se ex toto corde ad
Deum rediturum, sex illi impedimenta o-
bijciam propter quæ id fieri non expediat.
Primum est. Amor terrenorum quibus es
irretitus, quorũ recordatio eò validius mē-
tem tuam quatiet, quò proximius fini vitæ
tuę coniungeris. Quemadmodum enim o-
ues sub vespërã acrius figuntur pastui cum
illas

*Sex impedi-
menta, salutis
contraria in
hora mortis.*

illas pastor ad reditum cogit ; sic te rerum
mundanarum affectio eò vehementius ex-
agitabit , quò mors ad reditum compellet.
Si hæreditates , amplasque ædes possedisti,
in vltima illa hora tuę recordatus affluētia,
ingemiscens clamabis. Heu me infœlicem!
tantis laboribus , variatisq; sudoribus the-
sauros cõgessi, domos ædificaui , possessio-
nes comparavi, & en omnia morte propel-
lente cogor relinquere !

Amor terrenorum.

Si filios habes discolos, mille cingeris an-
goribus. Si tibi paruuli sunt, eos relinque-
re vix potes, ne fortè mater, eorũ in secun-
dis nuptijs obliuiscatur. Cares hæredibus?
dolens illa Ezechiaę intonas verba: *Genera-*
tio mea ablata est à me, cogitasque quisnam
bonorum tuorum hæres futurus sit. Inge-
minas hanc vocem: ò me miserum qui tan-
ta cum fatigatione , animiq; anxietate hæc
mihi bona cõparavi! en Inimicus illis for-
tasse gaudebit. Si verò tibi filij & hæredes
legitimi sunt; tunc creditorum veniet me-
moriam, de dote qua vxori obligatus es cogi-
tabis, vereberisque ne te defuncto litigent
filij, & verbis se procacibus impetant. Hu-
ius labyrinthi varijs intricatus semitis , de
salute nequaquam cogitare poteris.

Isaia. 38.

Secundum : Amor proliũ & parentũ, qui
lectu-

*Amor proximo-
rum 2. im-
pedimentum.*

lectuli ripam circumstantes, te à salutis cogitatione auertent. Tunc inquires: Expedit ne charas has genituras relinquere parentesq; deserere, quos deinceps in hoc Mundo cernere non potero? Eheul arbitrabar eos senectutis meæ futuros sustentacula, ætatisque fulcra decrepitæ. Si vxorem miseris, duplicata voce eorum infelicitatem exaggerabis. ò infelices orphanos, qui matre priuati, iam statim patre orbatu eritis. Cui vos committam? quis vestrum excipiet curam? quis edocebit? vereor ne bona quæ vobis comparauì ad alienos diffluant.

Tertium. Morbi vehementia qua quies omnis à te auferetur, capitis dolores, stomachi corrosiones, quæ omnem salutis memoriam elident. Quomodo tunc Dei memor eris, cuius in afflictionibus iram, seueritatemque experiris? Poteris ne cum illo conuenire, qui te ægritudinis vi torquet? Id Pharaon nequaquam assequi potuit.

*Exod. 8. 9. 10.
11.*

Psal. 6.

Quartum. Apprehensio panarum infernalium quæ te sic à Deo segregabit, vt oculis velatis vix de salute conspiciere possis. Nam vt inquit Regius, *non est in morte qui memor sit tui*, quæ tamen apprehensio salutis tuæ nihil proderit, siquidem
neces-

necessarium est, vt ad Dei amorem te cō-
 feras. Hinc bene Aug: *non timeatur pro pœ-* De vera
na, sed ametur pro gloria. Debet etenim pœ- falsa pœnit.
 nitentia, (si meritoriè velis operari) non ex
 pœnarum consideratione coacta esse, sed
 omnino voluntaria. Nunc autē liquidò cō-
 stat quia voluntaria non est, cum eam vsq;
 ad vltimum vitæ spiritum protrahere velis,
 vnde etiam oritur vt plerique ægroti in-
 firmitatis tempore vitæ polliceantur emē-
 dationem, qui redditi sanitati denuo in for-
 dibus volutantur.

Quintum. Dolor & timor mortis, te à
 salutis recordatione semouebit, cuius ve-
 hementiam expertus Rex Ezechias, fame-
 lico leoni affimilabat inquiring: *Quasi leo sic* Isaie 38.
contriuit omnia ossa mea. Infirmittatis quidē
 acerbi sunt dolores, verum illas excedit Ti-
 mor mortis, omnium terribilium terribi-
 lissimum. Vexatur ab ægritudine corpus,
 sed, corpus & animam torquet timor mor-
 tis. Quantis proh dolor! circumdaberis
 angustijs! quot cogitationibus anxijs in-
 uolueris! eo præcipue tempore quo mors Aug. de Spiri
 violenter animam à corpore separabit cum tu & anima
 omnibus illius potentijs. Si dens aliquis ti- c. 17.
 bi erutus fuit, magnos profectò persensisti
 cruciatus, sed mortis vehementiæ compa-
 rati,

rati, nulli sunt. Tunc enim anima euellitur quæ non solum in vna corporis parte residet, sed in omnibus vt sentiunt Philosophi. Hæc reuolue, & salutis tuæ media ulterius non differes.

Sextum. Horribilis formidandaque Demonis species tuæ obsistet salutem. Nam tunc temporis fortius acriusque adurgitabit, vt te in desperationis præcipitium pertrahat, & in eo te vinciat, scit enim, quod si eo tempore animam superauerit, suam fore in æternum; contra verò si amiserit, nouit se irreuerabilem illius iacturam fecisse. Ideo vires omnes exeret, vt animam tuam captiuam sibi subijciat, & ad exitialem finem perducatur.

COHORTATIO PII
VISITATORIS QVA ÆGRO-
TVM MONET NE POENI-
tentiam differat vsque ad ho-
ram mortis.

CAPVT XXXVI.

VTigitur amice mi tantorum pericu-
lorum

lorum procellosos fluctus euadere possis, in instanti pœnitentiam age, & post peccati naufragium factum, illam salutis tabulam statim apprehende: *Non est crede mihi prudentis dicere viuam, sera nimis vita crastina est, uiue hodie.* Antiquū Patrem Tertullianum de pœnitentia sermocinantem audi: *Pœnitentia vita est, cum preponitur morti, eam tu peccator ita inuade, ita amplexare ut naufragus alicuius tabula fidem: hæc te peccatorum fluctibus mersum proleuabit, & in portum diuinae clementiæ portabit.* Nec absteribile est quod Diuus Ambrosius animam tuam alloquens enunciat: *Tu quæ iam es ingressa agonem, pœnitentiâ insiste misera, fortiter inhere tanquam naufragus tabulæ, spiras per illam te de profundo criminum liberari.* Quid igitur obest quominus ad eam conuales? An fortassis vereris, ne te Deus benignè pœnitentem recipiat? Solent quidē temporales Domini in seruos vel ancillas concitati eos expellere verberibusq; contundere; sed non ita Deus noster, qui reuertentes ad se benignè recipit, nec flagris aut verberibus eos onerat; quinimmo eos ad se reuocat inquit: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Insuper cum te clementissimus ille Deus huc vsque ad pœnitentiam

Lib. de pœnit.

Pœnitentia ante mortem.

Ad virg. sap.

Zachar.

*Ecclesiastici
cap. 5.*

tentiam expectauerit nec te pro commissis sceleribus ex æquo punierit, ne noveris ad eum conuerti, vt recte admonet Sapiens; *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet iræ illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Ne ad instar corui dixeris cras cras conuertar, qui cadaueri implicitus, ad arcam non redijt. Eum proculdubio imitareris si solummodo craftinam proponeres pœnitentiã, quæ tamen nunquam sequeretur, cum nihilominus tempus pœnitentiæ congruum velociter euoluatur. Quam terribilis vox quædam audita est à damnato dicente: ò cras! cras! quam mihi longum damnationis contexuisti funiculum. Tu me ad inferni ima pertraxisti! ò me infelicem! dies mei transierunt, & absque bonorum operum fructu euanuerunt, in sempiterna relinquentes præcipitia! Alias huiusmodi lamentationes relinquo, quas refert Dionysius Chartusianus, in lib. cui titulus via salutis, vt sententiam diui Augustini perpendam, dicentis: *O vox coruina semper dicit Cras, Cras, & nescis fieris cras, quia hac animaduersione percutitur peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret oblitus est Dei.* Ne coruum igitur imiteris tuam in dies

*Serm. 3. de
Innocent.*

fessione, cum possibilitas adest nihil prodest, vt Diabolus fateri semel inuitus debet. Mulier quædam (ò sexum nimium procliuem in pudorem!) humana verecundia peccatum mortale propalare non audebat, interim nocturnis diurnisque vacabat orationibus, vim lachrymarum copiose profundens, & corpus tum vigilijs, tum ieiunijs macerans. Quæ cum in templi angulo

*Gab. Inchino
In viis palat.*

Deum precaretur vt sibi noxam remitteret, Sacerdos capiti illius super volentem dæmonem ridentem & subfannantem conspicit. Quem cum interrogasset, quæ causa risum ei moueret, dixit: Rideo quia hæc mulier plorat, & dolore se angit, interim in infernum properat, dum mortale peccatum solis lachrymis expiare se existimat. Hinc benè August: monet singulos nostrum in-

Lib. de penit.

quiens: *Is quem pœnitet, representet vitam suam Deo. per Sacerdotes, præueniat iudicium*

Lib. 8. moral.

Dei per confessionem. Et Greg. Qui promereri vult quod expetit, debet malū confiteri quod fecit, post quem plura connectens D. Augustinus scribit, non potest quisquam à peccato iustificari, nisi peccatum ante fuerit confessus. Quibus subnecti potest illud Philolopi Boetij: Si operam medicantis expectas, portet vt vulnus detegas. Sed vt quid tot Patrum recenseam testimonia cum id ex-

tris codicibus eluceat ? Sic enim Spiritus Sanctus per os Sapientis loquitur : *Qui abscondit scelera sua non dirigitur, qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Verè misericordiam consequetur, nam nil confessione gratius Deo ab homine offerri potest, siquidem per illam, testamur innocentiam agni illius mansuetissimi qui pro nobis mortis supplicium passus fuit, ex cuius sanguinis innocentissimi effusione meritum consecuti sumus indulgentiæ & remissionis peccatorum in Sacramento. Nil ergò iucundius Sanctissimæ Trinitati quam illius innocentis confessio qui tamen à Iudæis varia sustinuit opprobria, cum dicerent : *Nos scimus, quia hic homo peccator est,* quæ honoris iactura tum reparabitur, cum te peccatorem confiteberis. Pluribus non utar verbis, cum enim te contritum videam te peccata pro palatum spero, fieri siquidem non potest, ut is qui verè contritus est, peccata sua non prodatur. David vehementer admonitus à Propheta Nathan, voce singultuanti exclamavit : *Tibi soli peccavi & malum coram te feci.* Psal. 50. *& dixi confitebor adversum me iniustitiam meam Domino.* Homicidam, adulterum, & proditorem se fatetur. Diuus Paulus non

Dd 2 solum

solum dolet in animo se Ecclesiã Dei persecutum fuisse, sed id ipsum publicè prædicat suorum scelerum immanitatem explicans: *Persecutus sum Ecclesiam Dei.*

1. Corint. 15.

Ioannis. 4.

Mulier samaritana, exhortatione Christi audita per vniuersã vrbis compita reuertit hominem quendam suorum adulteriorum enormitatem propalasse. Idem amplectere, nec tibi solam cõtritionem sufficere existima, sed vniuersa delicta pande non solum in generali sed in speciali prout vniuersum quodque commisisti, adiunctis vniuersisque circumstantijs: Nam vt rectè annotauit D. Chrysostomus non solum leprosus (qui typum gerebat peccatoris) leprosus se indicabat, sed insuper & locum lepræ tenebatur ostendere. Immò si Sacerdos oblaturus erat sacrificiũ pro expiatione culpe illius notitiam habere debebat. Integra igitur & voluntaria esse debet non verò cõtracta. Sed eheu! quam multi sunt qui peccatum ita contegunt, vt illud ne tiquam enuncient nisi vi compulsi fuerint: Hos ego Aham similes arbitror qui non prius fatentur factus est quam à Iosue hæc vox inuoluit: *Fili da gloriam Deo, & confitere quid feceris.* Permanent enim in peccatis vique ad vitimam vitæ periodum, & ni compellere-

In Matth.

Leuit. 4. 5. 6.

Iohan. 7.

lerentur, nequaquam confiterentur. Quò
pacto, multæ animæ ruunt ad tartara, & in
atenum condemnantur. Quam damna-
tionem si euadere exoptas, rade non dimi-
diam partem pilorum, sed superfluitates
omnes peccatorum; demolire Amalech;
& Pharaonem infernalem in aquis pœni-
tentia submerge, sicque mereberis grati-
am illam remissionis & Indulgentiæ quam
reliquit nobis Christus in hoc Sacramento,

EXHORTATIO QVA
MONETVR ÆGROTVS VT
IN HAC VITA SATISFA-
ciat pro peccatis.

CAPVT XXXVII.

QVonia hoc Pœnitentiæ Sacramen-
tum tribus constat partibus, adeptis
am prima & secunda parte, restat vt terti-
am quæ est satisfactio amplectaris, quæ est
afflictio quædam voluntaria, ad emunda-
tionem culparum commissarum, non mi-
nus necessaria quam præcedentes. Hinc
doctor subtilis Scotus docet satisfactionē
tam homini esse necessariam, vt sine illa, De^o

In 4. d. 15.
4.1.

Dd 3 ex

*Dist. 16.**Diog. in vit.*

ex lege ordinaria hominē saluare non posset. Et concludit; absolutionem Sacerdotis irritam esse, nisi Pœnitens satisfaciendi voluntatem habuerit. Sicq; necessarium est ut illius sis voluntatis, nempe ut proponat se pro commissis peccatis satisfacturū, vel in hac vita, vel in alia. Quemadmodū enim ægrotus varijs curatur modis, nunc per sudoris expressionem, nunc per vomitum, & per dietā; sic peccator à vitijs resultat, & ad meliorē reuertitur frugem, non solum per contritionē, & Confessionē, sed etiam per satisfactionem, quæ salutis diæta est. Infortensi iustitia nō ideo fur vel latro liberabit, quia furtū passus est, sed illi, vel mulcta, vel corporalis infligitur pœna, ut puta ieiunij & huiusmodi; sic nec te liberū ideo arbitris quia peccatum confessus es, sed pœnitentia est subeunda. Sancierat Athenis publica lege Solon, ut qui in aliquo deliquerat, in satisfactionē, sigillatim sua coram iudicibus crimina enunciaret. Lacedemoniensibus hæc inoleuerat consuetudo, ut ij qui in aliquo rei depræhensi fuerant, se circumgirarent carmina quædā in proprium tēdeniā dedecus alta voce decantantes. Quod sitēporalibus ita par erat satisfieri iudicibus, quid ni post contritionē & Confessionem.

satisfactionem quoque exigat Deus? Hoc in antiqua lege præfiguratum ostenderit, cum dentem pro dente, oculum pro oculo, aurem pro aure, licet mutilatio indulta esset reddi imperabat. Licet ergo peccati remissionē adeptus sis luenda tamen tibi restat pœna, quā vel in hoc sæculo persolues, vel in alio. Quod si ius Civile diuersas diuersis pœnas constituit, mirū non esse, debet si Ecclesiastica quoq; iura diuersi generis pœnitentias assignent, ideo enim fit, ut à satisfactione nemo arceatur, sine quā nullus vitæ æternæ gaudia consequetur. Nam vel in hac vita, vel post mortē plenariē satisfaciendū est, vtrumq; fieri potest. at consulo vt in hac potius q̄ in alia hoc exequaris.

Exod. 21.

Primo. Ob ingentem ignis purgatorij acerbiteriam, quo tua torquebitur anima, cuius tanta vis est, vt nullus illi dolor æquiparari possit. Ideoque sacri Doctores nullum discrimen inter purgatorij & inferni ignem admittunt, nisi quod hic, animæ cū spe salutis; illic verò sine vlllo solatij vel salutis refrigerio cruciantur.

Secundo. Quia anima tua, ab æterna visionis Dei lætitia, retardabitur, quod tamen sumis exoptat votis, hanc nam que sibi pollicitam agnoscet, & idè sume torquebitur.

D d A Ter-

Tertio: Quia pœna voluntariè inflicta, ad satisfactionem magis prodest, quam ali quæuis purgatorij, licet in intensiõnis que litate posterior priorem excedat. Hinc factum est, vt plerique habita eligendi optiõne, mallentne igne purgatorio per vnum aut alterum diem expurgari, an per totum vitæ tempus infirmitate cruciam, ægritudinis molestias subire voluerint. Sci entes, quod si omnia martyrum qui pro Christo passi sunt tormenta in vnum colle scerent, imparia esse igni purgatiuo, nec æquali lance decertare.

Quod si abnuat pœnitens, inferatque se multoties peccasse, atq; ideo pœnam sibi, & suis demeritis deberi æternam, cum pœna correspondere debeat delicto, offendere ritque infinite Dominum; ad hæc respondebo: Gratiam Dei quæ infiniti est valoris, satisfactionem validam Deoque gratam efficere, sine quâ ne quidem vel vni peccato satisfieri posse negat mellifluus Doctor; adeo vt Lucifer absque illa, nullatenus vni rebellioni, superbix, & Ambitioni (quamuis immensa præditus esset fortitudine) respondere quiverit. Ad hæc satisfactio illa ex meritis passionis Christi suum fortitudo effectum, ex quibus etiam Indulgentiarum pot.

*Sermon. super
illud Isaie:
vid. Dom:*

potimur beneficio quas piè Sancta imper-
titur Ecclesia, vt p ijs satisfaciatur, qui ob in-
firmitatis grauamina, ieiunijs, vel alijs hu-
iuscemodi modis satisfacere non possunt.

Quod si denuò ægrotus valetudinis in-
firmioris se sentiens illam in alterum refe-
rat & maximè in Confessarium, quæritur
vtrumne illa ab alijs impleri possit ! Cui
quæstioni vt respondeam, dico id fieri pos-
se, si tamen vterque in diuina est gratia; q
ex iure Canonico elici potest, vbi dicitur
quod si pœnitenti à confessario pœnitentia
iniungatur cui satisfacere non possit, eam à
Patre spirituali impledam esse.

*De pœnit. d.
6. c. 1.*

Nec discrepat ab illo quod dicit Apосто-
lus: *Alter alterius onera portate*, quod onus
maximè spirituale censendum est. Si ergo
ægrotus absque satisfactione morti vicinus
sit, poterunt adstantes pia aliqua oratione,
illius voluntatem supplere, ne fortè in de-
sperationem inde collabatur, & orationem
Angelicam vel nomen Iesu recitare, vel ei
mortem in pœnitentiam dare, vt sic liber
ab hoc mundo recedere possit. Quod si
fortassis, id, in dubium trahat, hanc illi ra-
tionem enucleabo. Potest in forensibus
contractibus vnus pro alio satisfacere; quid
ni ergò similiter in Ecclesiasticis. Cum itē

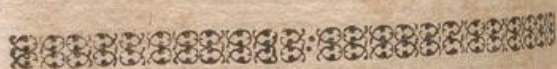
Galat. 6.

Dd 5 per-

*Euseb. lib. 3.
hisor.*

*R.P. Leonard.
Lectus script.
in Thom.*

permulti Sancti pro aliorum delictis satisfecisse reperiantur, vt de Sancto Ioanne Euangelista legitur, qui pro nebulunculo in sua absentia peruerso dicebat: *Ego pro te Christo rationem reddam.* Et de Sancto Gerardo qui septennem subiit poenitentiam pro peccatis Episcopi cuiusdā Treuirensis.

QVOD ÆGROTVS
ANTE MORTEM DEBEAT
ABLATA RESTITVERE, IN
satisfactionem peccatorum.

CAPVT XXXIX.

CVM secundum communionem Patrū opinionem Satisfactionis quæ dā pars sit, alienarum rerū restitutio, hinc est quod te, *Amice mi* antequam ex hoc Mundo discedas cohortari volo ad integram perfectamque alienorum bonorum (si quæ possides) restitutionem, diuina ad id te impellente Iustitia, sub æternæ damnationis periculo. Frustra enim contritus & confessus es, si satisfacere, aliena & malè parta restituendo,

endo nolueris, & vane ludetur spes tua, nec quicquã tibi proderit, sicut nec alteri cui-
dam profuit, qui vltimum agens spiritum
contritioni & Confessione satisfecerat qui-
dem, sed quia restituere noluerat infernali-
bus traditus est flãm̃is. Huius integrã refe-
rã historiam, vt vnusquisq; inde terreatur,
atq; huius temporis & sæculi malitiam ag-
noscat. Eo namq; progressa est hominum
amentia, vt Sacerdote ingresso ad infirmũ,
vt eũ salutaribus imbuat monitis, hæredes,
timentes ne fortè ijs permotus, malè parta
restituatur, inhihent ne loquatur; en (inqui-
entes) conualescit, requiescit, moleste fe-
ret si ab illo somno excitetur. Proh dolor!
quam verum est illud: *Inimici hominis do-
mestici eius*, proximi eius siquidem maximè
aduersantur illi. Hoc sequenti clarè patebit
exemplo.

Matth. 5.

Fœnerator quidam in grauem lapsus in-
firmitatem Religiosum virũ Fratrem Mi-
norem aduocari iubet vt illi confiteatur;
quem cum Confessarius à peccatis absol-
uere nollet nisi prius restitutionem se fa-
cturum sponderet, idque ex testamento
manu Notarij publici cõsignato, hic vt ab-
solutionis beneficio potiretur, testamẽtũ
condidit. Quod cum vxor & liberi rescii-
uissent

uissent lachrymabūdi ad ripam lectuli pro-
uoluntur, ibiq; voce singultuanti sic eum
mulier affari cœpit : Siccine infœlices non
deseris? patieris me, liberosque tuos, quos
tam vnice diligebas ostiatim victum qua-
rere? Ad eò mellitis elocuta est sermonibus
vt is subitanam canens palinodiam, testa-
mentum quod condiderat irritum faceret,
aliudque ordinaret in quo nullam restitu-
tionis ageret mentionem. Hoc cum com-
perisset Pater eius Spiritualis ad eum redi-
ens, quid (inquit) audio, testamentum prius
irritum fecisti? resipisce miser, ni in æternū
damnari velis. Quo dicente id à se fieri non
posse; ait: Absoluite ea conditione, vt ma-
le parta redderes, nunc ergò, ex parte Dei
absolutionis beneficium à te reuoco. Mi-
rabile dictu! vix illa verba protulerat cum
subito coruus niger cubiculum ingressus
illius insidens pectori rostro ori infixò, in-
de amoueri nequiuit quoadusq; infectam
putidamque efflaret animam. Vide igitur
ne simile quid tibi contingat. *Non enim* (vt
inquit Diuus Aug: *dimittitur peccatum, nisi*
restituatur ablatum.

Annal. frat.

Min. l. 4.

*Epist. ad Ma-
ced. relat. 14.
4. 6. c. si res.*

Nam quemadmodū febricitans à mor-
bi doloribus non expurgatur, nisi per san-
guinis prauis extractionem; sic qui aliena
reti-

retinet, saluari nequit nisi per restitutionē. Si in naturæ ipsius schola edoceri vis, quid agere debeas facile perspicias. Sicuti enim dum facultas digestiua (vt inquit Benedicti) unicuique membro suam tradit portionem, si ex indispositione, membrum vnum, alterius retineat alimentum, corpus inflatur & tumescit: ita in corpore mystico quod est Ecclesia prorsus accidit; nam cum particularis quispiam alterius bona retinet quæ sibi non debentur, inflatur, & tumescit per furti peccatum, quo in anima perseverante, frustra salutis portum se consecuturum sperabit Hoc altera similitudine clare patefacere conabor. Quemadmodum fur in furto depræhensus, & à prætore inquisitus veritus suspendium à se omne furtum abijcit ne quid penes se inueniatur; ita vt periculum supplicij sempiterni euadas, malè comparata redde, ne fortè sæua morte furti reum inueniat, & æternis flammis comburendum tradat. Quid obstat? Nonne omnia bona tuâ largireris, vt temporali carcere solui posses? en, vt sulphureos carceres euadas, restituere iniuste acquisita differs. O cœcitatē! Ne morti temporali succumbas, omnia tua distribuere, non vereris; at vt mortem æternam fugias tenax

*In summa
tract. de resti-
tut.*

Ezechiel c. 18.

nax & auarus es ! Prophetam loquentem
audias : *Si homo pignus debitori reddiderit,
per vim nihil rapuerit &c. Vita (spirituali)
viuet, & non morietur, æternaliter, ex qui-
bus patet, Deum non dimissurum iniquita-
tes & peccata, nisi restituâtur ablata. Non-
ne hoc ipsum docet D. Paulus dñ ait? Red-
dite omnibus debita.* nam id expedit, siqui-
dem ad restitutionem iure Naturali, Eccle-
siastico, & diuino obligamur. Ad hæc ne-
mo potest Religionem diui Francisci pro-
fiteri ni prius debitis omnibus expeditus
sit; quanto minus cælum, & foelicitatem
sanctorum ære alieno obstrictus intrare
poteris?

Rom. 13.

EXHORTATIO AD Æ-
GROTVM PRO REMISSIONE
INIURIARVM ANTE
mortem.

CAPVT XL.

Postquam infirmum ad restitutionem
nec non ad Eleemosynarum amplam
distributionem incitauerit pius visitator,
eum

eum ad iniuriarum remissionem cohorte-
 tur necesse est; *frustra siquidem* (teste Isido-
 ro) *Deum sibi propitiari querit, qui cito in pro-* Lib. de summo
ximo placari nequit. Quod ut aptius fiat, se- bono.
 quentia inculcanda sunt. Dilecte mi, ut eò
 expeditior sis in itinere quod aggressurus
 es, Sapientissimus Salomon consulit ut ex
 corde toto, remittas iniurias tibi illatas, in-
 quiens; *relinque proximo tuo nocenti te, &*
tunc deprecanti tibi, peccata soluentur. Illud *Eccles. 28.*
 præstantissimum siquidem est consilium,
 talis namque futurus erga te iudex est, qua-
 lem te erga proximum exhibueris; si Mise-
 ricors fueris, misericordem inuenies; si pec-
 canti indulgere nolueris, nec ille iniquita-
 tem condonabit; quinimmo, omnia vota
 spernet, oblationes rejiciet, confessionem
 & contritionem parui pendet, denique iu-
 dicio sine Misericordia fiet tibi quia mi-
 sereri noluisti. *Esto igitur consentiens aduer-* *Jacob. 2.*
sario tuo dum es in via cum eo, ne forte tradat
te aduersarius iudici, & iudex tradat te mini-
stro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi *Matth. 5.*
non exies inde donec &c. hoc est: Inimicus
 ille cui condonare renuis, te Iudici Christo
 offeret, ille verò ministris infernalibus in-
 æternum te comburendum tradet. Seruus
 ille nequam cui debitum omne dimiserat
 cle-

Math. 18.

clemens Dominus, conferui sui miserem
 nolens, sed debitum centum denariorum
 exigens, & suffocans, nonne carceri man-
 cipatus est? Sic faciet vobis Pater vester ce-
 lestis, si non remiseritis unusquisque de cordi-
 bus vestris. Præbe igitur benignum suppli-
 canti auditum, & in hac vltima valedictio-
 ne precantem ne respue, nam si illi aurem
 præbueris, te similiter exaudiet Deus, si in-
 dulseris & iniuriæ oblitus fueris, peccato-
 rum tuorum nequaquã recordabitur Deus,
 indulgentia siquidem remissione compen-
 satur. Contra verò induratio cordis, & ob-
 stinatio crudelis animi, misericordiam Dei
 ab homine planè diuertit, exigitque debi-
 tum quod dimiserat, cum post confessionem
 & contritionem iniuriarum recordamur.

Math. 6.

Ad hæc si ex corde non dimiseris, sine
 fuce mendacij in vltima vitæ periodo ora-
 tionem Dominicam recitare non poteris.
 Nec enim illud benè inquires: *Dimitte nobis
 debita nostra sicut & nos dimittimus debitori-
 bus nostris*, illa siquidem petitio conditio-
 nata est, nam si dimittere nolueris, Deum
 rogas vt tuæ iniquitatis memor sit, nec di-
 mittat. Insuper pontem quò transuaditu-
 rus eras ad portum salutis, frangis, dum ini-
 uriarum recordaris, sicque verendum est

ne in vindices Dei manus collabaris, qui Fratri supplicanti indulgere nescis. Sapi- *Surius 9. feb. tom. 1.*
 cius morti (pro fidei defensione) proxim^o,
 quia illatam sibi à Fratре iniuriam dimitte-
 re noluit; duplicatam Martyrij, & æternæ
 felicitatis coronam amisit. Maxima ergo
 te iniuria afficis, dum condonare suppli-
 canti renuis, nam eum vulnerare non po-
 tes, nisi te prius interficias. *Qui enim Fra- 1. Ioan. 3.*
atrem suum odit, homicida est, inquit D. Io-
 annes. Et sicuti prunas ardentes manibus
 sine combustionе contrectare non vales:
 ita nec sine maximo tuæ salutis incommo-
 do iniuriarum reminisci. Stultum ergò est
 illud in animo retinere, quod non possis
 nisi cum summa iactura & quidem animæ
 reseruare.

Quod si fortassis existimas te inimico
 nocere dum veniam denegas; falleris. Nam
 lex non imperat vt veniam impetret qui
 iniuriam intulit, sed solum vt veniam pe-
 tat, quod cum facit, legi satisfacit, & licet in-
 dulgere nolis, salutem tamē assequi potest.
 Tu verò, te fortiori constringis vinculo à
 quò animæ tuæ iactura, & damnatio pen-
 det. Remittens noxam, emolumentum
 hauris, remissionem nempe iniquitatum;
 & denegans pacem, irrecuperabile tibi pa-

E e ras

210 ÆGROS VISITARE

ras detrimentum, quia peccatorum tuorum
reminiscetur Deus, ut te pro ijs, pœnis cruci-
ciet sempiternis. Fidem adhibe Apostolo
qui suadet: *Non occidat sol super iracundiam
vestram.* ecce enim per mortis tenebras
Mundus hic occidit tibi, desere igitur iracundiam,
& memor est verborum Domini
dicentis: *Non quaras ultionem, nec memore-
ris iniuria civium tuorum.*

Si his contradixerit ægrotus, dixeritque
se illi indulgere non posse eo quod dedeco-
ri suo operam dederit, eo quod eius bona
diripere tentauerit, subiunget. Et tu quidem
in infinitis modis, innumerabilibusque vic-
ibus Dominum offendisti cuius infinitæ boni-
tatis non est numerus, differesne ergo
proximo parcere qui te offendit, Deo tot
tantaque scelera indulgente quæ contraxi-
sti? Si dixerit; Inimicum veniam non mere-
ri: respondebit. Madido te sacco contegis
meretur enim Christus, qui remitti iniuri-
am præcipit in nomine suo, & rogat, *tibi
exemplum relinquens Dimitte illis Patres
quia nesciunt quid faciunt.*

Luc. 13

Si replicauerit, Christus, Deus erat, ego
autem infirmus homo nec eius virtutes imi-
tari possum. Ref. comparationem adferens
R. P. Didaci de stella Franciscani; qui in-
quit

quit: Si Rex arreptis scopis aulam verreret,
 rustico autem iniugeretur vt exemplo Re-
 gis idem faceret; nonne si id abnueret quia
 Regis officium & munus esse diceret ab o-
 mnibus subsannaretur? Cum ergò Christ^o
 Rex gloriæ ante mortem, mortis auctori-
 bus veniam non solum contulerit, sed & à
 patre postulauerit, quid ni illum tu homo
 imiteris? Infinita sunt penè, ad id te mouē-
 tia exempla. Tertullianus refert fortes illos
 Christi athletas, Martyres antiquos, pro
 incolumitate Imperatorum, tranquillitate
 Imperij, pace Tyrannorum, Deum dum ad
 mortem raperentur precatos fuisse. Ste-
 phanur protomartyr dum crepitantibus
 lapidibus obrueretur, inter medios dolorū
 conflictus, hanc vocem geminabat: *Domine*
ne statuas illis hoc peccatum. D. Iacobus
 dum ad Martyrium duceretur, roganti tor-
 tori vt veniam daret voci osculum, osculo
 pacem connectens dixit: *Pax tecum & fle-*
xis genibus: Domine (inquit) Deus dimitte
illis quia nesciunt quid faciunt. Phocion, ve-
 neno se intoxicaturus, filium precabatur,
 ne Atheniensibus quicquam mali impre-
 caretur, licet iniustè eum morte condem-
 nassent.

*Lib. 3. de vanit.
 Mundi c. 9.*

*Apol. contra
 gentil. c. 30.
 c. 31.*

AE. 7.

*Euseb. lib. 9.
 hist. Eccles.*

*AElian. lib. 12.
 variar. histor.*

Si dicit Mundum se ludibrio habiturū:

Ec 2

Ille

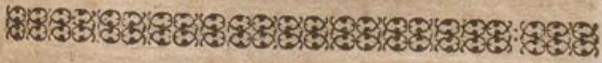
*Ioan. 1.
Rom. 12.*

Illa prorsus calua excusatio est, Mundus enim Deum non cognouit; & Paulus nos instruit, *huic seculo nolite conformari.*

Si allegauerit Regem Dauidem noluisse parcere Ioab eo quod Baltheum sanguine Absalonis & Amasæ scedasset; id diuina volente Iusticia & ordinante prouidentia factum fuisse asseret, vt nempe per mortem temporalē quā amico in delicti pœnam inferebat, mortem illius redimeret sempiternam. Quid ultra inculcare possem, vta te iniuriæ memoriam ableges? quoniam tamen Corpus Dominicum statim recepturus es, vnicum tibi proponam exemplū hominis cuiusdam, qui nullatenus proximo iniuriam remittere volebat. Hic cum sacrosanctę missæ sacrificio sæpè interesset, hostiam minime videre poterat, inimicij indignum tanti sacramenti aspectu illum reddentibus. Tunc ergò Creatorem tuum in medijs iniuriarum ardoribus, videre & recipere te posse existimas? An ad eius confortium admittendum te putas? An empyrei cœli aditum tibi patere arbitraris? falleris: Miserere ergo animæ tuæ & proximo tuo roganti, commissam iniuriam indulge. Obluiscere iniquitatis in te admisse, vt Deustuorum pariter scelerum obliuiscatur, nec

*Thom. de
Kemp. in vit.
Hen. de Bru-
no.*

ne te ob eorum multitudinem debeat de libro vitæ, æternis te addicens gehennæ cruciatibus, cum infelicissimis dæmonibus torquendum.

QVOD VISITATOR,
ÆGROTVM EXHORTARI
DEBEAT AD DIGNAM COR-
poris & sanguinis Christi sus-
ceptionem.

CAPVT XLI.

ÆGrotto itaque per Contritionem, Confessionem, & Satisfactionē, nec non per restitutionē & iniuriarum remissionem disposito, prudenter admodum eū pius visitator hortabitur, vt se ad dignam corporis & Sanguinis Domini sumptionē, per virtutum ornamenta, diuini amoris incendia, fidei fulcra & deuotionis insignia disponat & præparet, antequam tam dignum, suauem, & amabilem excipiat hospitem. Socrates quodam die inuitat^o ad nuptias, vt ijs honorabilius interesset capillis ritē concinatis & in ordinem distributis, cal-

Psal. 48.

ceis quoque suavi fragrantia resperfis, interrogatus quare ita concinnè ornatus esset; respondit: *Vt pulcher ad pulchrum accedam.* Christus itaque nobis in hoc spirituali cibo oblatus, speciosissimus est forma patris filijs hominum. Quod si antiquitus sordes in conuiujs mortalium tanta cum sollicitudine tergebantur; quod piaculum, quodque scelus foret, tam ineffabile Sacramentum accedere, atque tam opiparo conuiuio interesse in sordibus delitescere anima Mundare ergò ad instar Socratis, ut pulcher pulchrum excipias hospitem, eius utilitatis, fructus vberes, & emolumenta quae inde emanant assidue perpendens. Quem admodum enim panis hic quotidianus quo ore sumis, vitam fouet corporalem: sic, panis hic substantialis, animæ tuæ vita esse debet, quo nullus fidelis, hac vita excedens priuandus est.

Olim manducabatur agnus Paschalis sub vesperum, ut inde fidelis edoceretur substantiam vitæ agnum sine macula corpus dico Dominicum manducare, quod quidem in corporari sibi conuenit, ut illi perfectè veniatur. Hoc unicuique necessarium ostendit prototypus noster qui antequam ex hoc Mundo migraret sacramentum illud instituit.

tuit, quod Christiani digne recipientes, nil Deo gratius, nil Christo acceptius agere possunt. Quid enim præstātius posset Deo Patri offerre migraturus ex hoc mundo, quàm corpus & sanguinem vnigeniti Filij sui? Quid iucundius filio; quàm id, quod nobis in amoris symbolum reliquerat? Paterfamilias moriturus filijs suis se ipsum relinquere vellet si posset; verum id non valens præstare illis annulum, vel lapidem prætiosum tradit, quò illius perpetuo fiant memores: At Iesus Christus maiori flagrans amore, exiens ex hoc mundo, proprium reliquit corp^o, per quod, nobis semper præsens adest, vsque ad consummationem sæculi, prout spondit. Si igitur iã moriturus & vadens ad Patrem annulum, vel amicitiae arram deferre posses, nunquid rem illi gratam præstares? Cum ergo in tua potestate sit, corpus Dominicum tecum deferre, quid obstat quo minus illud accipias? Insuper, nihil est quod ita verearis, quam intueri visiones spirituum malignorum, sume contra hos intuitus corpus Domini, nihil enim ita metuunt quam præsentiam Iudicis sui, iuxta illud Chrysostomi: *Tanquam Leones ignem spirantes ab illa mensa discedimus, facti Diabolo terribiles.* Nec ab-

Matth. 28.

Hom. 61. ad
pop.

Ee 4

simile

Ser. 3. de dedic.
Eccles.

simile est quod mellifluus Doctor D. Bernardus ait : *Habemus panem viuum corporis Domini saluatoris , in cuius fortitudine cibus omnis aduersa partis deijcitur fortitudo.* Prepara ergo domum animæ tuæ ad dignè suscipiendum talem tantumq; hospitem, qui te ab incurfionibus spirituum malignorum proteget, nec dubium, cum te tali videris ab hospite occupatum. *Cum hospitium tuum*

Super. psal.
Beati immac.

(inquit D. Ambros.) *aduersarius videtur occupatum cœlestis fulgore presentie, intelligens locum tentamenti suis interclusum esse per Christum fugiet ac recedit.* Id ipsum canit Poeta:

Arator lib. 1.
Apost. histor.

Qui corpore Iesum.

Sumpserit, hoste caret nec iam sua iura Pharao.

Ægyptusque tenet, mox omnia damnum arma.

His merguntur aquis &c.

Psal. 22.

Ita vt hic cibus admirabile sit propugnaculum contra malignos spiritus, sicut rectè David intellexit dum cecinit: *Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos qui tribulant me.* Pagani ex hoc mundo discessuri secum panem mellitum deferebant quo infernalem cerberum deluderent, donec ad elyos campos introirent, quod licet fabulosum sit, tamen Christianum sui monet officij,

Suidas.

docetque eum, panem illum super substantialem habere debere, quò Dæmonis, infernalis cerberi vires elidat. Adhæc probè nosti, in mortis articulo suscipienda esse arma atque validissimè (si vnquam) decertandum contra inimicum. Quemadmodum ergo antiqui milites, se hoc viatico ante còflictum muniebant, (vt ex gestis Constantini Imperatoris, nec non fœlicis memoriæ Pij .5 Pontificis maximi constat) ita & te aduersus inimicorū impetum eodem clypeo manire debes.

Sociat. l. 5. c. 21.

Sozom. lib. 1. cap. 8.

Quid plura? tu te peregrinationi accingis, còuenit igitur vt viaticum tecum sumas. Antiquitus Peregrini non solum hoc se pane reficiebant antequam proficiscerentur, sed etiam persæpe secum eundem portabant ne in aliquo periculo constituti, illo fraudarètur. Ita & tu, ne deficias in via, sed roboreris ad generose proficiscendum ad montem Dei Oreb, suscipe carnè Christi in Eucharistia, eorum exemplo edoctus, qui licet sanctissimi essent & suæ penè beatitudinis certi, tamen decedere noluerunt, nisi prius corporis dominici sacramenta sumpserint. Serapion triduana ægritudine confectus, cum loquelam, perdidisset, emigrare non potuit; at vbi hoc pane salutife-

Euseb. eccles. histor. lib. 6.

Niceph. l. 8.
cap. 31.

ro fuit reffectus, quasi à vinculis quibusdam absolutus, liberè mortuus est. Dum Sanctus Lucianus morti in carcere daretur, non habens altaris & sacrificij paramenta, superpectus proprium, pane benedicto, & consecrato, se, suosq; consodales refecit.

Paul. in vit:

Oratus vercellensis Episcopus hoc Sacramētum Diuo Ambrosio admonitus trina voce: *surge festina quia modo recessurus es*, administravit. D. Benedictus illud ad templum delatus, deuotissime ante exitum recepit. Nicomedes presbiter, hunc panem Sanctæ petronillæ ante mortē porrexit. D.

Marcellus
martyr. in
vii.

Dionysius à Christo corpus Dominicū suscepit. Maria Magdalenæ & Ægyptiaca illud ab Episcopis in deserto susceperunt. Sancta Lucia gutture sibi perfosso, nō prius excessit è vita, quam à superuenientibus sacerdotibus cœlesti pane cibaretur.

Michael Singelms.

Lib. 4. epist.
63.

Ex quibus omnib⁹ facile colligere potes, quam tibi sit necessarius hic cibus, tum ad robur præstandum, tum etiā, ad protectionis auxilium. Hunc vt susciperent anteluctam martyres, admonebat Sanctus Cyprian: quod indicat his verbis: *Cum ad hoc sit Eucharistia vt possit accipientibus esse tutella, quos tutos esse contra aduersarium volumus, munimento dominica saturitatis arma-*

mus. Bonitatem igitur Sanctæ Matris Ecclesiæ intueri, quæ tantam filiorum curam gerit ut eos ante discessum pane cœlesti imperet & muniri & satiari, quo facilius ex hac seruitute ægyptiaca, transire possint in terram promissionis.

Ioannes Episcopus Leodiensis, in statutis synodalibus quæ condidit Anno domini 1441. præclare admodum & copiose docet modum quo deferendum sit hoc Sacramentum, quod longum nimis foret recensere.

Martinus 5. Pontifex Max: centum dierum largitus est indulgentiam, omnibus qui venerabile hoc Sacramentum comitantur. Quod quidem Pastores omnes ex Ecclesiæ præscripto, ægrotis deferre debent, ne eorum oves tam salubri priuentur viatico. At Calviniana non ita benigna est Ecclesia; immo verò crudelis & truculenta, siquidem, suos omnes hoc saluberrimo quod contra angelum vastatorem protegit, priuat Sacramento. Græci illud cum luminaribus deferunt. Ministri Lutherani absque vllis ceremonijs hostias suas sub chlamyde deferunt. Anglicani suos communicant ægrotos qualicumque hostia. Nouatiani neminem hoc cibo priuabant, nisi publicos & enormes peccato-

res.

res. At Ecclesia Sancta Catholica & Romana debito cum honore debitaque cum reuerentia, multis illud sacratissimum Domini corpus concomitantibus, ad ægros deferri ordinavit. Id in primis statuit concilium Nicenum primum, quod ex canone 13. perspicuum est, in quo præcipitur nequam hoc viaticum felicitati nostræ proficuum in vltima vitæ periodo recusetur. Id tamen Sacramentarij (qui se concilia prima sequi fatentur) nequaquam obseruant, sed ægros hoc cibo planè priuant, idq; quia (vt reor & credo) eorum cæna præter bolus panis, nihil continet gratiæ, efficaciam, nec virtutis.

*Apud Euseb.
lib. 6. eccles.
hist. c. 36.*

Ideoq; hoc cibo in vltimo vitæ sine fraudantur quia nihil inest roboris. Si enim corpus Domini esse crederet, illud instantissime & geminatis precibus efflagitent.

Postremo. In articulo mortis expedire maximè in Dei tui gratiam reuertaris, si tuæ salutis proficere velis. Hoc igitur summe Sacramentum quod gratiam non solum significat sed & operatur. Eucharistia enim græce, bonam gratiam sonat, vel quod Christum gratiæ authorem contineat, vel quod illius gratia summè in hoc Sacramento effluat, in quò creaturam proprio nutrit & a-

lit corpore. Cum item gratiarum significet actionem, vel, quod cum gratiarum actione institutum sit Sacramētum, vel quia per illud pro beneficijs susceptis grates Deo rependimus. Est autem in hora mortis, vbi precipue gratias Deo referre debemus pro tot, tantisq; in nostoto vitæ tempore collatis beneficijs.

Denique D. Chrysoftomus censet eos qui hoc cœlesti viatico refecti sunt ante exitum, ab Angelis in cœlum deduci dum inquit: *Qui de hac vita migraturi sunt, si corporis Christi pure participes fuerint, ab angelis eorum corpora more satellitum stipantibus propter huiusmodi Sacramentum assumptum reſta hinc in cœlum abducuntur.* Quapropter consulo vt maxima cum deuotione illud suscipias, disponasque cordis tui penetralia vt dignè, & cum fructu illud valeas recipere.

Lib. de sacerdot.

Hic poterit recitare agrotus orationes preparatorias ad Communionem.

VISITATOR PIUS, DE-
 BET ELICERE PRVDENTER
 VERBUM ALIQVOD AB ÆGRO
 to, quò exprimat se optare Sacra-
 mentum extremæ vnctio-
 * nis. *

CAPVT XLII.

EX quo dilecte mi properas ad mortem,
 & antiquitus moris erat, vt loti inung-
 rentur, conueniens est vt tu iam ablutus
 ab omnibus sordibus per contritionem &
 cœteras pœnitentiæ partes, item ex balneo
 sanguinis Christi quod in Eucharistia sus-
 cepisti emundatus, oleo extremo inunga-
 ris. Illa enim exhortatio Apostoli est dicen-
 tis: *Infirmatur quis ex vobis? inducat presby-*
teros ecclesie, & orent super eum, ungentes eum
oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit
infirmum, & si in peccatis sit remittentur ei.
 Meminisse igitur debes ineffabilis illius be-
 neficij quo te affecit indignum altissimus.
 Nam vt sui erga te amoris magnitudinem
 aperiret, non solum corporis & sanguinis
 sui sacramentum reliquit, quò aduersus ho-

Jacob. 5.

stes munireris, sed etiam extremæ vñctio-
nis, quò vt Athleta inungereris, ad fortius
validiusque pugnandum, aut certè vt for-
tissimi inimici conatus, tentationes, & im-
petus melius sustineres. An nescis filium
Dei Christum idest vñctum fuisse appella-
tum vt cum Sathana concertaret? Nunquid
filius Prophetæ cuiusdam, inunxit Iehu in
medio principum, vt contra infensissimos
hostes Achab & Iezabelem cum muniret? *4. Reg. 5.*
Oleum reddit corpus humanum validius
ad sustinendos labores, ita hæc vñctio my-
stica animum addit homini ex fide & ora-
tione ecclesiæ ad viriliter resistendum ini-
mico. Olim luctaturi se inungere consue-
uerant, tibi ergo cum luctandum sit, vñctio
illa necessaria est.

Tunc enim fortius est pugnandum, cum
inimicus nos duplicatis viribus oppetit vt
perdat fidelem. Hæc igitur vñctio in illo
certamine clypeus erit, & propugnaculum,
dabit item robur ad sustinendas morbi at-
que mortis molestias, sicut D. Basilio eue-
nisse legimus, qui post susceptam vñctio- *Amphiloc. in*
nem sacram, æquò ferebat animo omnes *vit.*
morbi & ægritudinis dolores. dabit lætitiã
spiritualem: nam sicuti oleum dolores cor-
porales linit & temperat; sic hæc vñctio
omnem

Apoc. 22.

omnem pellet mœstitiam, & gaudium animæ tuæ inducet. Solebant olim reges antequam ad Regni regimen admitterentur inungi: sic te Christus vocans ad Regnum cœleste, in quo iusti *regnabunt in saeculum saeculi*, antequam illuc peruenias vult inungi, vel vt per eam sentias leuamen & fulcrum agonis tui, suauiores mortis aduentum, tolerabiliores dolores, morbi: vel vt per eam illumineris interius, deleantur peccata oblita, vel incognita, ad contritionem & tuorum peccatorum detestationem accendaris: vel vt sanitati restituaris, siquidē per eam teste Sulpicio Sanctus Martinus filiam quandam à morbi molestijs liberauit; quod item de Malachia, & discipulis B. Anthonij legimus. Fdem adstruit quod. De Apostolis scriptum reperitur: *Vngebant oleo aegros, & sanabatur*: vel vt per eam timor mortis & noxia apprehensio expellatur iudicij diuini, visionis Dæmonum & rerum similiarum. Nam velut oleum humores à corporibus: sic hæc vnctio timores ab animis expellit.

Marc. 8.

Quod si fortassis eam vereatur recipere vana quadam opinione delusus, quod mortuus citius subsecutura sit: exemplum horrendum illi proponam, hominis cuiusdam qui

cum à iuuentute artibus mechanicis deditus fuisset, sub finem vitæ interrogatus, nū sacræ vnctionis vellet sibi adferri sacramentum, respondit: Nequaquam, quia qui hoc suscipiunt sacramentum, statim emoriuntur. Vix hanc nefandam vocem protulerat, & è templo spiritum efflat. Cum autē corpus deferretur, spiritus rediens & corpus vegetans, oculis apertis, sic omnes affatus est. Quoniam sacræ vnctionem parvipēdi, iusto Dei iudicio, in purgatorios ignes ad centum annorum spatia relegatus sum: quod si è cōtra illam admissem certò certius conualuissem non enim mortem accelerat, sed potius impedit. Quid mirum? cū ob eam causam teste Apostolo conferatur, licet non semper illud operetur (nam per eam homo fieret immortalis) sed solummodo cum Deus id conuenire vel expedire iudicat.

*Nicol. Dionys.
in gemma
præd. tract. 1.*

Denique cum tibi illud Sacramentum administrabunt Sacerdotes; tunc auxilium Domini, Beatę Virginis & Sanctorum omnium implorabunt, qui proculdubio orati succurrent, & tibi in tuis angustijs subuenient.

Jacobus de vitriaco refert, quod cū hoc Sacramentum infirmis administraretur in

Lib. 2. vit. c. 4.

Ff con-

conspectu Sanctæ Mariæ Onianæ, solitam
 illam fuisse videre Dominum cum angelorum
 caterua, dumq; vnctio per partes corporis
 distribuere, lumen vnctio succedere. Cum verò
 ipsa Sacramentum hoc ex monitu virginis
 Matris suscipere, illum Apostolos omnes
 vidisse, Petrum sibi claves cæli ostendentem,
 Christum crucis vexillum in postrema parte
 lecti figentem. At verò dum vngeretur; eam
 illuminationem interiore cum summa animi
 a lacrima persensisse. Frater Reginaldus
 Sancti Dominici discipulus, in gravem morbum
 lapsus de nocte Virginem Mariam duabus
 comitatam virginibus ad se venientem
 auertit. Quæ accedens, oleo quod in
 manibus gestabat oculos, aures, & pedes
 vnxit, formam & modum ab Ecclesia præ-
 scriptum obseruans.

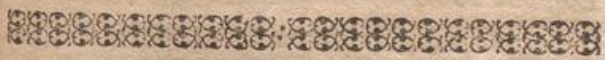
Sancta Lyduuina paulò ante mortem
 grauius morbi oppressa doloribus, contem-
 plationi & piæ meditationi operam dante,
 vidit Christum & Matrem eius, cum Sanctis
 Apostolis accedentem, mensam quoque
 egregiè præparatam in qua vasculum olei
 unctum sacrum continens eminebat, statimque
 inuncta, gaudio admirabili perfusa est, quæ
 omnia indicare tibi volui, vt nulla interpo-
 sita

*Plat de bono
 stat. Relig.*

*Suuius tom. 7.
 Ap. 14. p. 3. vel
 lib. 3. c. 25. 26.*

fitamora id exposcas quod tuæ salutis adeo profuturum est ; ut insuper nequaquam in eius contemptum : labaris, sola vel cogitatione existimans illud tibi non esse necessarium, ne fortè acriter puniaris.

Modum vngendi poteris ex sacerdotali romano videre.

VISITATOR EXHORTABITVR ÆGROTVM VT TEMPESTIVE TESTAMENTUM SUUM CONDAT.

CAPVT LXIII.

POSTquam dilecte mi animæ tuæ curam habuimus, superest vt te ad dispositionem exteriorum exhortemur, quod fiet, si testamentum condideris secundum leges & iura, & ex proborum virorum consilio. Ad quod in primis te hortatur Christus (o beatum Patrem) qui licet ab æterno curam nostri susceperit, tamen morti vicinus, amoris summi symbolū in Eucharistici Sacramenti institutione reliquit: immo regni etiam possessionem repromisit Hodie (in-

Ff 2 qui-

RE:
solitam
anglo-
res cor-
oni fac-
um hoc
et, illum
sibi cla-
n crucis
entem
inatio-
i alaci-
s Sancti
norum
duabus
tem ad-
n mani-
& pedes
fia præ-
em gra-
ontem-
m dans
um San-
n quosq;
um ole-
atimque
est. que
nterpo-
ita

Handwritten marginal notes in a cursive script, partially obscured by the book's binding.

- Luc. 23. *eris in paradiso.* Sicut & antea per Prophetam Baruch repromiserat antiquis Patribus dicens: *Statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.* Et Apostolis, nobisque omnibus ore proprio repromisit cum dixit: *Dispono vobis regnum, sicut Pater mihi disposuit regnum.* Conspice precor quàm elegans in cruce construxerit testamentum! Patri animam reddit, hominibus autem sanguinem, cuius virtute regna & promissa Dei recipimus iuxta illud: *In sanguine agnoverunt regna, adepti sunt repromissiones:* Ecclesiaz, Sacramenta; Virgini Matri Discipulum; Discipulo Matrem; Nicodemo corpus inhumandum; Apostolis persecutionem; Latroni regnum cœleste; Longino visum; Militibus vestes; omnibus fidelibus crucem & regnum æternum quod postea Stephanus clarè demonstravit, qui cum lapidibus obrueretur, *intendens in cœlos vidit gloriam Dei, & ait Ecce video cœlos apertos &c.* Nonne tibi perfectam tui testamenti normam porrigit? In testamenti editione iuxta omnium iurisperitorum tam Civilium quàm Canonicorum sententiam, debet in primis testator, ius in ea quæ legaturus est possidere,

re, sani esse intellectus, testes suæ voluntatis admittere, & illum Notarijs publicis cõsignandam dare. Testator fuit Christus, qui ius à Patre acceperat: *Omne* (liquidem) *in* Ioan. 5. *dicium Pater dedit filio*, qui sana mente illud condidit vt ex illius Sapiencia, prudentia, & doctrina elucet: tradidit insuper non vni solum Notario, sed 4. Euangelistis cõsignandum; testes admisit, nam vndique conuenerunt Medi, Persæ, Parti, Elamitæ &c. *Act. 2.* vt eius voluntatis fierent certiores. Hæredes autem, omnes illi sunt qui abnegantes sæcularia desideria, spirituali vitæ contemplationibus se dicant.

Doctores omnes iuris, in hoc conueniunt & concordant dum de testamentis agunt, quod necesse sit vt mors sequatur testatoris: *Vbi enim testamentum est* (inquit *Heb. 9.* *Apostolus*) *mors necesse est intercedat testatoris.* voluntas enim humana mutabilis est, quæ irritum quod fecerat reddere posset, ideoq; mors succedat necesse est, post quã voluntas mutari nequit.

Sic testamento Christi mors subsequuta est, & per mortem eius fuit testamentum confirmatum. Tu ergò qui ægritudine cõfectus in lectulo iaces, ad imitationem Christi, quem Creatorem, & Patrem agnoscis,

antequam ex hoc mundo discedas dispone de tuis medijs, & bonis, per testamentum, quod secundum rectæ rationis dictamen iura, & æquitatem condere debes, ne fortassis illis indispositis discesseris, lites oriantur, & iurgia. Patriarchas illos imitare, Abraham, Isaac & Iacob, qui tibi modò hinc recedendi reliquerunt. Insigne illud D. Iohannis elemosynarij testamentum sub silentio præterire non possum, siquidem exemplū & pietatis, & Religionis in se complectitur. Hic cum morti se appropinquare cerneret, Notarios accersit ut testamentum suum & ultimæ voluntatis tenorem recipiant; quod in hunc modum scribi voluit: Iohannes humilis Dei seruus ob Patriarchæ officium & munus quo nunc exoneror, gratias ago Deo meo, quod per me dignatus sit recipere quæ sua erant, & quod ex omnibus quæ à diuina liberalitate exceptæ præter denarij tertiam partem nihil omnino mihi residuum est, quàm pauperibus adhuc elargiri volo. Cum Deo volente Alexandrinus Archiepiscopus factus sum, reperti in ærarijs octo millia pōderum auri à quo tempore decies millies plura congesti, sciens autem illa omnia Domini esse, illi uniuersa restitui. Illi modo animam meam re-

In legend.

11111

stiruo; quibus dictis felicissimè defunctus est. O insigne viri Misericordis testamentum! o præclarum charitatiui hominis finem! o felicem Confratris Misericordiæ exitum! Sanctus Dominicus sub finem vitæ nihil habens quod dilectis filijs relinqueret, ne intestatus moreretur, eis paupertatem voluntariam, Charitatem, humilitatem & cœteras virtutes legauit. O beatum virum qui nihil possidens, præter virtutes, eas posteritati distribuit, quarum quisquis in hac vita hæres fuerit, cœlum etiam hæreditabit. Congruit igitur vt de rebus tuis disponas, alioquin, per te, bona tua mobilia, & immobilia diripientur ab extraneis, vel ex hac irreparabili negligentia, & pigritia, orientur lites, nascentur iurgia, inter amicos & proles, quos nullis melius quam canibus assimilare possum, qui diu fatis colludunt, at si carniū pars, aliqua proiecta vel oblata fuerit, cuius sit futura protinus vel vi, vel citatis latratibus concertant. Ita plane filij & filia, nepotes & neptes, parentes & amici, qui pacifice fatis dum viueres colludebant, te statim defuncto, collidentur, mordebunt inuicem, nunc ad verba (ni etiam & persepe ad verbera) concurrent, nunc planè concertabunt cuius sit futura

Garzo in vit.

Ff 4 hære.

hæreditas quam miser deseris. Quapropter prudenter hoc elude inconueniēs, per præuiam bonorum tuorum dispositionem dum adhuc tempus patitur, ni tantorum dissidiorum & malorum radix & origo esse velis. Hoc exponit compendiosis verbis D.

Ad Heliod. Hieronymus Dum inquit: *Anarus est brevis Principum, erarium latronum, & rixa, parentum.* Ut igitur huius nominis te reum non facias, cito dispone de tuis, nec te tu pigeat heredibus bona distribuere, quæ tecum auferre non vales. Solum id tibi curæ sit, ut tempestiuè condas testamentū, quod postea relegere valeas, emendare, & si quid immutandum sit immutare. Illud siquidem testamentum tuæ nullatenus nocet vitæ, immo summè prodest, nam te quietum, & in interiori homine pacatū reddit. Quamtam è contra miseriam incurreres si vltimæ vitæ periodum expectares ut de tuis bonis & commoditatibus disponeres.

Simile.

Philosophorum facillè Princeps Aristoteles dicere consueuerat. hominem qui sua distribuere differt donec vltimum agat spiritum, Nautæ similem esse, qui obstruere nauis foramina differt, donec naufragium patiatur. Tempestiuè ergo bona tua distribue, nec pauperum obliuiscaris, qui tui heredes

redes, etiam esse debent, si cœlestem adipisci velis hæreditatem.

Quod si his admonitionibus morem nõ gesserit, sed recalcitrarit, tunc Isaiaẽ admonitionem admouebit. Nonne Regem Ezechiam exhortatus est, vt tempore dato disponeret domui suæ? Sæuiebat in eum ira Dei eo quod in superbiam elatum esset cor eius, & misso Isaia ad eum, dixit: *Dispone domui tuæ, quia morieris & non viues.* Illud insuper Ecclesiastici propone: *In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui, distribue hereditatem tuam.* Vt quid autem consulit distribuendam hæreditatem in die consummationis, cum suadeam illam tempestiue fieri? Ratio est, quia plerique filij accepta hæreditate, ingratos se supra modum erga parentes debiles & infirmos ostenderunt; ideo suadet Salomon in fine vitæ fieri, non tamen impedit quominus tuum ante mortem ordines testamentum, sed ne executioni mandetur, vel bona ante mortem distribuantur. Consulit verò & ego pariter consulo, vt data occasione antequam morbi vehementia te comprimat, illud statuas quod postea factũ esse velis. Nam quomodo ijs vacare poteris, dum sensus tui omnes, in diuinorum iudi-

Ff 5 ciorum

Isaie 38.

Cap. 33.

ciorum acerbiter, pœnarum infernalium consideratione impliciti erunt? cum membra omnia deficient, & vires præ doloris magnitudine exhaurientur? Prouide igitur rebus tuis dum tempore gaudes.

Est & aliud quod aduertas oportet; nempe ut fideles probatæque virtutis viros eligas, quibus voluntatis tuæ ultimæ executionem mandes, quibusque pupillorum & orphanorum curam tradas, alioquin, illa omnia bona, quæ licite, in sudore vultus tui comparasti, breui tempore dispergentur, & hæredes illis priuabuntur, immo ex tua imprudentia purgatorij fortassis pœnis subiaceres. Sunt enim plerique infideles, de quibus dicere possum quod olim de falsis Dei amatoribus dicebat Dauid: *Dilexerunt eum in ore suo & lingua sua mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius.* quique mortuos verbis solummodo diligunt, at eorum commoditates procantur, & si possent diriperent. Si dixeris Ecclesiam his mederi fraudibus, per censuras, leges, excommunicationes ecclesiasticas, id quidem verum fateor, sed quot latrocinia, quot furta non obstantibus ijs Ecclesiæ communicationibus committuntur? *Frequentissimi*

Psal. 77.

funt, qui malint in excōmunicatione permanere quàm defunctorum bona pauperibus restituere.

Nec est quod legum Ciuiliū acerbitalē proponas quæ non solam legato priuant, sed & omnibus hæreditatibus expoliandos censent; nam si excommunicatiōnem, & æternam damnationem non verentur, multo minus temporalem iacturam timebunt.

Te insuper monitum volo, vt in tua vltima Voluntatis dispositione, pauperum, Monasteriorum, Ecclesiarum memor sis, non omnia solis distribuens parentibus, si enim à Deo illa suscepisti; quid ni eorum aliquam saltem partem ei restituas?

Denique, nihil omnino ex cholera, vel indignatione vel ex aliqua passione opereris, plus vni quàm alteri filiorum tribuens, nam hoc nullatenus admittit D. Augustinus sic scribens: *Si quis irascitur filio, & moriens exhereditat eum, nō approbo.* Sed eheu! quanti abusus in testamentis, solo charitatis defectu committuntur, quia amoris flamma perijt, & ex passione illa operantur! verum quidem est quod leges, ob certas & graues causas parentibus licentiam exhereditandi

*Lib. de vid.
& morib. clericor.*

stravit. Quomodo discessurus ex hoc mundo discipulos suos allocut⁹ sit aduerte. No-
 uerat quid paternus poscat amor, quidque
 filijs postrema proffit exhortatio, ideoque
 sedulo eos admonet. Iudam quidem ad sui
 facinoris agnitionem vocans sic affatus est:
Amice ad quid venisti? Iuda osculo filium ho-
minis tradis? Quam salutaribus ceteros om-
nes Apostolos imbuit monitis! Hec man-
do (inquit) vobis ut diligatis inuicem: Man-
datum nouum do vobis ut diligatis inuicem
sicut dilexi vos. Si diligitis me mandata mea
seruate. Item Pacem relinquo vobis pacem
meam do vobis. Item: Multa habeo vobis di-
cere, sed non potestis portare modo &c. En sa-
 lutis monita quæ suis Christus valedicens
 relinquit, quibus etiam in cælum ascensu-
 rus benedicit.

Antiqui Iudæi docent & affirmant Pa-
 triarcham Noe ante mortem quasdam filijs
 naturales præscripsisse leges, quibus inhi-
 bebat, ne idola erigerent, ne blasphema-
 rent, furarentur, occiderent & his similes.

Quot quantisque monitionibus valedi-
 cit filijs suis Patriarcha Iacob, eos nunc re-
 præhendens, nunc ad virtutem improbos
 exhortans! Primogenitum Ruben sic scele-
 tis arguit: *Ruben primogenitus meus, tu, for-*
titudo

*Ioannis 14. 15.
& 16.*

*Benedicti in
summ. super c.
1. decalog.*

Genes. 49.

titudo mea & principium Doloris mei prior in
 donis maior in imperio. effusus es sicut aqua
 crescas quia ascendisti cubile Patris tui, &
 maculasti stratum eius. Alios duos Simeonem
 & Leui identidem repræhendit dicens
 Simeon, & leui fratres, vasa iniquitatis bel-
 lantia, in consilium eorum non veniat anima
 mea & in cœtu illorum non sit gloria mea, quia
 in furore suo occiderunt virum, & in volunta-
 te sua suffoderunt murum. Hos sic impietatis
 repræhendit, alios econtra benedictioni-
 bus cumulat & laudibus extollit. Iuda te
 laudabunt fratres tui, manus tua in cervicibus
 inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris
 tui. Catulus Leonis Iuda & c. Non auferetur
 sceptrum de Iuda & dux de femore eius, donec
 veniat qui mittendus est, & ipse erit expecta-
 tio gentium. Pulchriores sunt oculi eius vino
 & dentes eius lacte candidiores. Alias admo-
 nitiones præmitto quas filijs posteris de-
 dit, eas lectori perlegendas relinquens, ut
 illam quam Iosepho dedit huic loco infe-
 ram. Dicit igitur: Filius accrescens Ioseph,
 filius accrescens & decorus aspectu, filia dis-
 currerunt super murum & c. Deus Patris
 tui erit adiutor tuus & omnipotens bene-
 dicet tibi benedictionibus cœli desuper, &
 benedictionibus abyssi iacentis deorsum.

Dein-

Deinde benedixit omnibus in speciali in-
quit scriptura: hcut & paulo ante benedi-
xerat nepotibus suis, Ephraim & Manasse
cancellatis manibus. D. Ambrosius de hac
Patriarcharum consuetudine loquens sic
scribit: *Festinabat quisque sumere benedictio-* Lib. de bened.
nem paternam. Pater enim & si pauper sit, nec Patriarch. c. 1.
diuitiarum copias habeat quas relinquat filijs
suis, habet tamen vltima benedictionis here-
ditatem, qua sanctificationis opes successoribus
largiatur. Iosue, vltimo appropinquans vi- Iosue. 24.
tae termino Principib⁹ totius Israelitici po-
puli conuocatis, eis omnia Dei beneficia in
mentem reuocauit; eos ad obseruantiam
mandatorum illius, & ad vnus veri Dei cul-
tum exhortans. Dauid paulo antè mortem
filium Salomonem sic instruxit. *Ego ingre-* 3. Reg. 2.
dior viam vniuersae terrae esto vir, Obserua vt
custodias mandata Domini Dei tui, vt am-
bules in vijs eius & custodias ceremonias eius,
& praecepta eius, & iudicia & testimonia, si-
cut scriptum est in lege Moysi & c. Tu quoque
nosti quae fecerit mihi Ioab filius Saruiae, quae
fecerit duobus principibus exercitus Israel,
Abner filio Ner, & Amase filio Iether quos
uccidit & effudit sanguinè belli in pace, & c. fa-
cies ergo iuxta sapientiam tuam & non dedu-
cas canitiem pacifice ad inferos. Habes & Se-
mei

mei filium Gera filij Temini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima. &c. tu noli pati eum esse innoxium. Sed & filijs Berzelai Galaaditis reddes gratiam, eruntque commedentes in mensa tua, occurrerunt enim mihi quando fugiebam à facie Fratris tui Absalom. Vir sapiens es ut scias quid facias eis.

Elegantissima sunt, quæ Tobias senior, iuniori ante mortem commendavit dicens. Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit Deus animam meam corpus meum sepeli, & honorem habebis Matri tuæ, omnibus diebus vite eius, memor enim esse debes quæ & quantæ pericula passa sit, propter te in utero suo. Cui autem & ipsa compleverit tempus vite suæ, sepelias eam circa me. Omnibus autem diebus vite tuæ in mente habeto Deum, & caue ne aliquando peccato consentias, & pratermittas præcepta Domini Dei nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini.

Cap. 4. per totum.

Hier. 35.

Rechab ante mortem proles suas exhortans illis dicebat: Non bibetis vinum vos & filij vestri in sempiternum & domum non edificabitis, & semen non seretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis &c.

Theo-

Theodoretus refert Imperatorē Theodofium, filium in extremo vitæ articulo admonuisse, vt semper in timore Dei, & eius amore persisteret.

*Lib. 2. hist.
Eccles. c. 26.*

Aliquid de verbis, doctrina & pietate plenis quibus, D. Ludouicus Gallia Rex, Philippum filium ante exitum exhortatus est. eloquamur. Fili (inquebat) dilige Deū ex toto corde tuo, nec quicquam maiestati diuinæ displicens opereris, expedit enim potius millies mortem oppetere, quàm vel semel mortaliter peccare. Si aduersitates immiserit, illas æquo animo sustine, & maiora te tormēta meritum esse existima, immò eas in emolumentum tuum immissas arbitrare: Si verò prosperitate te fœcundum fecerit, humiliter illi grates repende, neque ob secundam in rebus tuis fortunam aliquando in superbiam extollaris. Sæpè tua peccata pande confessarijs, qui te vitæ malæ arguant, & ad meliorem frugem instruant. Diuinum officium, diuinasque laudes summa cum animi attentione audias. Charitatum te pauperibus exhibe. Malorum societate fuge. Maledicos & blasphemos qui nomen Dei vel Matris eius in vanum assumunt, noli tolerare. Mei denique memor esto, & tuis mihi succurre orationibus,

In legend.

G g bus,

bus, subueni eleemosynis. Et ego tibi omnibus benedictionibus quas in speciali & generali Patres conferre possunt, benedico, Sanctissimam rogans Trinitatem, ut ab omnibus te malis protegat, & maxime aduersus peccatum mortale muniat, ut peracto cursu vitæ tuæ, vna laudes immortalis Deo sine fine decantare possimus, ò plena pietatis valedictionem! ò admirandam Patris benedictionem! ò Sanctum virum qui maximis pollens diuitijs filio relinquit imitanda exempla virtutum! D. Antonius eremilumē, decus, & Incola, morti vicinus discipulos ad veræ fidei amplexum hortabatur: fugite inquit super omnia venenum Hæreseos, & Schismaticorum, odiamque quò hæresim & Schisma profectus sum imitamini, nam Crucifixi hostes sunt infensissimi: quos ne quidem vel verbulo dignatus sum, quoniam peruersissima est eorum semita, & doctrina.

Legimus in legenda D. Rochi, illius Patrem qui eques auratus erat, ante exitum ex hoc Mundo, quatuor sigillatim filio imperasse. Primum, ut Deo continuo deseruiret. Secundum ut erga pauperes Misericordem se præberet, Tertium, quod suis medijs, contra animæ suæ salutem nunquam abuteretur.

*Athan. in
vit.*

teretur. Denique vt frequenter domos Misericordix & charitatis ingrederetur, vt ægrotis pro posse subueniret, & obsequeretur.

Quid de inuicto Cæsare Carolo quinto eloquar? Qui morti se præparans Bruxellis, volens regiam dignitatem, & diadema filio suo Philippo resignare manum capiti illius imponens, sic allocutus est. Perchare fili, Hæreditates omnes quas iure & ex patrimonio possideo tibi trado, diuinas tibi commendans leges, Ecclesiasticam fidem, & Iusticiam. Quod si Deo in omnibus optemperaueris, tibi auxilio erit, quem humillimè precor, vt in omnib⁹ negotijs gratiam tibi suam impertiatur.

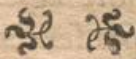
Immò spiritū penè vltimum agens, flagellum & cilicium illi porrexit quò eum ad virtutum imitationem prouocaret. Sic omnis Paterfamilias eorum permotus exemplo agere debet. Sic etiam Matres, earum exemplo permotæ, quarum inferius acta recensere gestio.

Quale quantumque virtutis imitandæ *Benedicti. in*
 exemplar nobis fuit virgo Benedicta, An- *epist. dedic.*
 gelorum, Cœli, terræ que Regina! Quæ *sua summa.*
 vltimum valedicens, Apostolis collachry-
 mantibus, & ob tantæ matris subtrahio-
 nem

nem eiulantibus: illos pia voce hortabatur
 vt animose in incepto pergerent itinere
 Carnem cum delicijs, mundum cum vani-
 tatibus, & Diabolum cum suggestionibus
 validè conculcantes, vt coronam gloria
 dipisci mererentur. Vt verò eos solaretur,
 se illis affuturam vsque ad consummationē
 sæculi repromisit.

Quid vtilius prudentibus Matronis effa-
 ri possum, quam sanctissima monita, San-
 ctæ illius Reginae Mariæ? Quæ cum morti
 adiudicata ab impijssima Regina anglia
 rore propria esset, omnes aduocans dome-
 sticos, vim lachrymarum illorum reprimere
 volens, voce pijsissima, inter tot mortis
 terrores cōsolata est, vt pulchrè refert Flo-
 rimundus de Remond, pacem, mutuamque
 inter eos charitatem commendans, quæ ha-
 bebat vestimenta, quasque possidebat opes
 diuisit. Litteras insuper ad Christianissimū
 Regem commendatitias dedit, quibus sup-
 plicabat & precabatur, vt eorum labores
 nec nō obsequia compensaret. Deinde No-
 biles hortabatur vt id quod sibi accidebat
 æquo ferrent animo; siquidem per illud
 supplicium, ex hac miseriarum valle solue-
 batur, & à tot tantisque malis quæ humanū
 insequuntur genus liberabatur. Quid (in-
 que-

quiebat) gratius animæ euenire potest quã
 ex hoc corporis ergastulo liberari? Viæ cœ-
 li amœnæ sunt, & ter beata est animã quæ
 illuc properat carnis mole citò exuta. Quid
 est terræ ambitus atque hic miser orbis cœ-
 lestium moli comparatus, præterquam
 punctum? Quid ætates nostræ volubiles,
 æternitati comparatæ? Mors vnicum mihi
 adimit desiderium, nempe media compen-
 sandi longa atque diuturna vestra obsequia:
 sed illa supplebit, Altissimus. Viuite me-
 mores Reginae olim vestræ: & me cœlestis
 regni memorem mori sinite, cuius (vt re-
 or) Deus sua Misericordia dignam me fa-
 ciet. Denique œconomum aduocans illi
 imperat vt filio suo Regi fideliter obsequa-
 tur, formatoque signo crucis, illi inquit po-
 stremam meam defer benedictionem ve-
 luti postremum amoris mei monumentum.
 ò virilem animum! ò insignes matris fami-
 lias valedictiones! ò præclara nobis
 virtutum exempla!

VISITATOR PIVS IN
FIRMVM HORTABITVR VT
IN ARTICVLO MORTIS NON
turbetur ob spirituum malignorum
visiones.

CAPVT XLV.

Res sole clarior est (ni Deus obiciem
ponat) in vltimo vitæ articulo retenti-
mos quosdam Dæmonum hominibus of-
ferri conspectus, maximè si infirmi in vita
sua scelerum multorum fuerunt rei, vt do-
cere videtur D. Basil. dum ait: *Eos qui multa
perperam in vita admiserunt, horrendi quidam,
ac tristes circumstabunt Angeli. Eiusdem
sententiæ est D. Chrysostom: qui lo-
quens de visione spirituum infernalium, &
formidandis aliquorum infirmorum ge-
stibus, quorum oculi in diuersas volun-
tur partes, corpore agitantur, id ob illo-
rum spirituum præsentiam euenire arbi-
tratur.*

in Psal. 32.

*Hom. 54. in
Matth.*

Id ipsum docet clarè D. Augustinus his
verbis: *Aderunt Ministri maligni, malis illis*
Dicitur

Diaboli, tartarea monstra, spiritus terribiles
& pessimi, velut leones rugientes vt rapiant
pradam, & deducant eam in horribilia loca
in pœnarum chaos, & in caliginē tenebra-
rum: & infra: Si ille serpens venenosus Dia-
bolus & Sathanas, ausus fuit cum furore im-
petum facere in Sanctissimam B. Martini a-
nimam, que erat vt dicitur gemma Sacerdo-
tum, quam foelicem animam presentibus an-
gelis euntem in cœlū curabat impedire: quam
misere occurret anima tua horribiliter ille
doli artifex: Ideoque vnumquemque pec-
catorum ad hæc consideranda exhortans
subdit.

In spec. peccat.
c. 7. t. 9.

Heu! frater mi, si talis ac tantus tremor est
anima peccatrici, ex solo Sathana visu, quan-
ta confusio, quantusque horror, quanta af-
fectio, quanta lamentatio erit eius consor-
tium? Verissimum igitur est, Dæmones
in extremo vitæ spiritu, infirmis appare-
re, tam bonis quam discolis. Testimoni-
um conferre potest Turpinus Remensi-
um Episcopus, qui orationi vacans, in ex-
tasim raptus, maximam Dæmonum vidit
cateruam, properantium, vt morti Caroli
magni (qui Aquisgrani vltimum efflabat
spiritum) adessent.

Antonin. 2. p.
hist. tit. 14. c. 5.
Mart. Polon.
lib. 4. Chron.
Anni 814.

Horum autem spirituum visio adeo terri-
bilis

Gg 4

bilis est, & horribilis, vt solus illorum con-
 tuitus, homini mortem gignere possit. D.
 Thomas, indis prædicans, Idololatriis qui-
 busdam (Deo annuente) vt eos ad fidei ve-
 ræ amorem incitaret, dæmonem in figura
 horribili ostendit; Capite acuto, barba pro-
 lixa, capillis hispidis, manibus & pedibus
 aduncis, oculis flammeis, ore & naribus pu-
 tidissimum fumum efflantibus. Ne autem
 ob tales contuitus è templo vita priuaren-
 tur, eos signo crucis munierat, cuius vis ad
 has reprimendas tartareas visiones admira-
 bilis est. Quoniam ergò hæ apparitiones
 dæmonum verissimæ sunt, infirmum meum
 exhortabor vt quò tempore sanæ adhuc
 mentis est, se per fortitudinis virtutem mu-
 niat, & timorem illorum spirituum expel-
 lat quos timere non consueuerunt qui pro-
 bata, & vitæ, & sanctitatis sunt, atq; vt po-
 tius dicat cum B. Martino: *Quod hic adfuit
 cruenta bestia? nihil in me funeste reperies.* So-
 phronius refert, Alexandrum Ciliciensem
 in articulo mortis Diabolum tunc præsen-
 tem in hunc modum affatum fuisse. Ades
 sub vesperum ô miser! nec mirum, cum me
 modo languoribus & vi morbi obtæsum
 videas. In hoc clarè patet tua infirmitas &
 imbecillitas. Nò enim me aggredi ausus es à
 sexa-

In legend.

*Prat. spirit.
 c. 182.*

sexaginta annis, in quibus tuas probè artes, & technas dissoluere poteram: at me infirmum oppetis, cum morbi importunitate vires exhaustæ sunt. Nec tamen cedo: sed ad Deum meum propero, cuius gratia tuos euasi dolos, & apud quem iniuriarum mihi à te illatarum conquerar, quia post infinitos exanthlatos labores sub finem vitæ, me ad certamen prouocas. Odilo Abbas Cluniacensis, morti vicinus, videns Dæmonem teterrima specie appropinquantem, eum obiurgans, in fugam vertit. Iob Patientiæ speculum, eiusmodi visionibus nequaquã turbatus fuit; cum nullius rei alterius facta mentione solum dicat: *Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est, & infremuit contra me dentibus suis.* D. Athanasius in vita Anthonij refert virum Sanctum morti proximantem vidisse hominẽ quendam monstruosæ staturæ, cuius quippe caput stellas tangeret: eodemq; tempore vocem quandam audijisse dicentem sibi: *Animaduerte quod vides, & statim illum Deo inspirante cognouisse illum esse dæmonem inimicorum suorum maximum.*

Hug. Clun.
 in vit.

Iob. 16.

Sancta Macrina D. Bernardi soror, con- tuens in articulo mortis Dæmonem, elata voce sic Deũ precabatur: *Ne impediatur quæso*

Gg 5 inui-

inuidus iter meum. Boni ergò hunc nostræ
 felicitatis inimicum non verentur. San-
 ctus Hilarion interrogatus à prædonibus,
 quid acturus esset, si in sylua à latronibus
 inueniretur, respondit: Nihil; qui enim ni-
 hil habet, nil perdere potest & securus est;
 si autem mortem comminarètur nec idèò
 commoueret, nam qui mori paratus est,
 mori non formidat, sed illi gratissima est
 mors, quàm soli peccatores verentur, quo-
 niam *mors peccatorum pessima*, est. Sic etiam
 Spiritus maligni malos facile terrent; sed
 bonis nihil formidinis vel timoris incutere
 possunt, qui quamuis illos in extremo vitæ
 contueantur, non tamen illo supplicio quò
 mali in eorum intuitu cruciantur.

Nam securè boni, at mali cum summa
 formidine illos intuètur, quia ad illos quasi
 creditores ad debitorem deficientem con-
 uolant, vt animas eorum tollant, & in tarta-
 rum demergant.

Tunc illis omnium prauarum actionum
 librum pandunt, vt inde agnoscant quantū
 alieno constringantur ære, quod iustis, ne-
 quaquam agere possunt.

Secundo: consultum ægroto erit, Nomē
 B. Virginis Mariæ cum deuotione inuoca-
 re, quæ cum mater sit Misericordiæ, spiri-
 tus

Psal. 33.

trus illos nequitia fugat, & terret: Hinc Ecclesia canit: *Maria Mater gratia, Mater misericordia, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe.* Idq; quoniam (vt multi asserunt) ipsa in extremo vitæ ab his visionibus libera fuit, prout à filio suo poposcerat, vt canit Poeta.

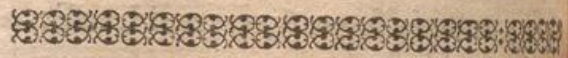
Stygios hinc eijce manes.

*Ne mihi tartarei vultus, tristesque figura,
Horrorem incutiant mortis, gelidumque
pauorem.*

Mantuan. li. 3.

Tertio, visitator ægrotum solabitur dicens: quod quemadmodum Christus, in iudicio generali formidabilis erit reprobis, & gratus electis: ita in iudicio particulari, eius aspectus & aduentus probis erit acceptus, sed peccatoribus & obstinatis formidabilis. Quam opinionem docet Innocentius Papa, scribens, Christum in mortis articulo visibiliter in ea quam assumpsit carne omnibus apparere, malos vt arguat scelerum, bonos autem vt educat ad præmium. Nec dubium est; neque enim quisquam inuiso iudice damnabitur ad supplicium, nec inuiso redemptore ducetur ad gaudium. Quæ Christi visio vel in instanti mortis, vel in momento post, vel ante mortem fit.

*Lib. de Miseria
humane condit.
c. 24.*

VISITATOR ÆGRO-
TVM HORTABITVR, VT
SANCTORVM VIRORVM EX-
emplo fiducialiter animam su-
am commendet Do-
mino.

CAPVT XLVI.

CVm magis ac magis (dilecte mi) mor-
ti appropies, conuenit vt Sanctorum
virorum exemplo permot^o, animam tuam
Deo commendes. Tobias ante mortem in-
quiebat: *Domine precipe in pace recipi spiri-
tum meum.* Christus Dominus voce elata
clamabat: *Pater in manus tuas commendo
spiritum meum.* Protomartyr Stephanus:
Domine accipe spiritum meum. D. Theodo-
rus inter arduos carbones, & in medijs ig-
nibus dicebat: *Benedicam Dominum in om-
ni tempore, semper laus eius in ore meo.* Sanct^o
Nicolaus psalmum trigesimum recitans cū
ad illa verba peruenisset: *In manus tuas com-
mendo spiritum meum;* obdormiuit in Do-
mino. D. Augustinus in meditatione sep-
tem psalmorum pœnitentialium, quos sibi

prz-

Cap. 3.

Luc. 22.
Act. 7.

Psal. 33.

prælegi imperauerat efflauit animam. Sanctus Dominicus, eo tempore quò fratres sui decantabant. *Subuenite Sancti Dei occurr-* Garzo in vit.

rite Angeli: emisit spiritum. Seruulus Romanus in psalmodi meditatione quos peregrini in ædibus suis hospitantes decantabant mortuus est. Ludouicus Galliarum iubar & decus, hæc verba recitans: Introibo domum tuam in holocaustis adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo, Greg. lib. 4. dialog. c. 14. & hom. 15. in Euang.

tradidit spiritum. D. Martinus moriturus discipulos suos sic affatus est: Sinite me celum potius quam terram aspicere ut suo iam itinere iturus ad Dominum spiritus dirigatur. Seuer. Sulpit. in vit.

S. Arnulphus spiritum emissurus quotidie dicebat: *Omnia quaecumque dixisti vera sunt Domine.* D. Hieronymus morti vicinus cum corpus Dominicum sumpsisset dicebat: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace &c.* In Chronic. Ord. Cister. ciens.

Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace &c. Euseb. de eius morte.

Dominus apparens D. Anthonio paduano tantam illius cordi indidit lætitiã, ut statim voce clara canens: *O gloriosa Domina,* & vsque ad finem perducens vitæ terminum imposuerit. D. Franciscus Minorum lux & iubar inter diuinas quas ante mortem canebat laudes, sæpe illud ingeminabat securè: *Me expectant iusti, donec retribuas* S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Me expectant iusti, donec retribuas S. Bonau. in vita.

Psal. 141.

buas mihi. Sanctus Bernardus refert Fratrem suum Gerardum vltimum agentem spiritum in hæc verba erupisse. *Laudate Dominum de caelis, laudate eum in excelsis.* Plura sunt quæ videre possis ex Plato Societatis Iesu quæ breuitati studens omitto. Nec tamen omittenda sunt mulierum exempla, vt ex ijs mulieres etiam documeta suscipiam. Galla filia Symmachi Senatoris Romani videns Apostolum Petrum ad se venientem exclamauit. Quid hoc est Domine? num mea mihi peccata condonata sunt: vt refert D. Gregorius.

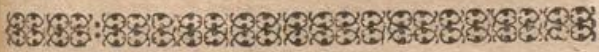
Lib. 4. dial. cap. 13.

Sancta Felicitas vltimum agens spiritum submissa voce ita vt tamen intelligi posset dicebat: Iesu dulcissime, Iesu amor meus, Iesu dilecte mi loqui nõ valeo, corde te cõpello. Trusilla virgo cernens sub finem vitæ Iesum ad se venientem exclamauit: *Dilcedite* (loquens adstantibus) *date locum ecce Dominus aduenit.* Virgo quædã Musa nomine videns Beatam virginem statim exclamauit: *Ecce venio ô Domina, ecce venio,* quæ verba proferens expirauit.

Greg lib. 4. dial. c. 16.

Paula nobilis Romana vltimum efflans spiritum hæc verba psalmistæ decantabat: *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum concupiscit & deficit anima mea*

in atria Domini. Horum ergo ex empla
imitare, & animam tuam sincere Deo com-
menda vt cœlum valeas obtinere.

QVARE DÆMON EOS
MAXIME ITA VIOLENTER

OPPETIT QVI EX HOC MVN-
do discessuri sunt.

CAPVT XLVII.

QVonia vehementissimi sunt in arti-
culo mortis impetus Dæmonis, inqui-
rendum nobis est, cur ita seuerè hominem
ægotum impetat naturæ humanæ inimi-
cus. Sicuti autem nocturno præcipue tem-
pore illusiones & spectra indit mentibus
hominum, quibus illos perterreat, ita sub
vesperum vitæ, grauius exurgit vt Christia-
num decipiat. Verum equidem est (vt scri-
bit D. Gregorius) Dæmonem trino tempo-
re Christianum aggredi, in initio Conuer-
sionis, in probatione, in profectu; sed ma-
xima, vehementissimaque omnium tenta-
tionum est, in exitu vitæ, cum vires omnes
exerit vt quæcumque per virtutum exerci-
tia

14. Moral. in
illud Iob. hæc
operatur Deus
tribus vicibus.

tia in vita perdidit, in exitu animæ recuperare possit.

Hinc necesse est vt qui in probatione & profectu inuictum semper retinuit animū in vltimo vitæ termino eundem, immo validiorem referuet, siquidem omnes applicat maliciæ suæ vias, vt hominem à salutis semita exturbet. Ideò in genesi de serpente legimus insidiaturum calcaneo mulieris id est animæ. Nam sicuti calcaneum postrema corporis pars est; ita etiam Dæmon vltimas actiones ad amissum scrutatur & considerat. Cassianus de eo loquens sic scribit: *Vntus serpens calcanea semper obseruat. Quæ calcanea? corporisne? nequaquam. Parum enim vel nihil homini esset, neque technas suas Dæmon ad calcanea fordida & lutosa captanta applicabit; Sed vltimos actus, postremas operationes considerat, & illis insidiatur. Hinc rectè Draconi comparatur, qui fructum mulieris amictæ sole præstolabatur, vt eum deuoraret. Nam & ipse vndique circumcursitans lustrat si qua via animæ damnatio dari possit, & eam deuorare & perdere valeat, quam lumine gratiæ diuinæ illustratam conspicit. Et quia vires deficere veretur, non solus accedit, sed multis comitatus adiutoribus, qui quasi leones ra-*

Cap. 3.

Lib. 4. de Institut. cœnob. c. 37.

biddi, quærunt prædã quam deuorent. Tunc
 illud adimpletur quod per Apostolũ scrip-
 tum legitur: *Non est nobis colluctatio aduer-
 sus carnem & sanguinem, sed aduersus prin-
 cipatus & potestates, aduersus Mundi rectores
 tenebrarum harum, contra spiritualia nequi-
 tia in cœlestibus.* Sicut etiam illud psalmistæ:
*Cogitauerunt supplantare gressus meos abscon-
 derunt superbi laqueum mihi, & funes exten-
 derunt in laqueum, iuxta iter, scandalum po-
 suerunt mihi.* Verũ: *Beatus vir qui sperat in
 Domino: Beatus cuius Dominus Iacob adiu-
 tor eius, nam, non confundetur cum loquetur
 inimicis suis in porta.* Cum ergo Dæmon
 debilitatem formidat multos secum sumit,
 vt nobilis cuiusdam Malburgensis exem-
 plo constat, qui cum mundanis rebus valedixisset, vt Religionem profiteretur, in exitu vitæ Sathanam quindecim fatellitũ milibus comitatum conspexit, qui peccata omnia opponebant vt virum iustum in desperationis vitium pertraherent, sed confusi loco cedere debuerunt. In illa hora qua Eusebius Cremonensis ex hac luce migraturus erat, capite sursum elato, oculisque huc & illuc confixis, clamabat: Nunquid conspicitis turbam illam Dæmonum, quæ in meæ salutis ruinam conuenit? Verissimum

H h mum

mum ergo est hunc nostræ felicitatis ho-
 stem, duplicatis semper nos in hora mortis
 oppetere viribus. Quare? Quia tunc se vel
 omnia amissurum, vel lucraturum agnos-
 cit, ideoq; vnit vires, conuocat artes quibus
 animam exeuntem rapiat. Expertus insu-
 per est, se plurimos in extremo vitæ statu
 perdidisse, quos toto vitæ tempore suo sub-
 iecerat imperio; se etiam multos obtinu-
 isse, qui iustam duxerant vitam. Nec mirum
 Quemadmodum enim plerumque cerni-
 mus, nauim quæ diu nauigationem sustinu-
 it in portu perire; ita etiam per sæpe vide-
 mus quosdam qui toto vitæ tempore virtu-
 ti, & carnis mortificationi operam dede-
 rant, in vltima vitæ periodo salutis suæ nau-
 fragium pati. Ideoque insistit & inuigilat, vt
 si quid suis patet technis & insidijs, rapiat.
 Non iniustum deserit, non iusto parcat.

Propterea enim in cruce Domini fuisse
 creditur, vt videret si vel ex præsumptione
 vel diffidentia aliquid ab eo habere posset,
 quem humanitatis nostræ miserijs indutus,
 Deum esse non agnoscebat.

Deinde, in cœlo contra creatorem pug-
 nare cœpit, quem cum superare non posset
 in creaturam insiliit, vt si non factorem
 saltem

altem hominem ab eo factum suæ subde-
ret potestati. In quo similis est militi, qui
cum exercitus robor oppetere non audet,
custodes sarcinarum aggreditur, vt inde re-
portet trophæum.

Videt insuper vltimam tentationis adi-
mi horam, ideoque ad instar exactoris ve-
hementius instat vt contra ægrotum fauo-
rabilem obtineat à iudice pro parte suâ sen-
tentiam. Vt etiam tempore modico pro-
ficue vult. quemadmodum enim miles
sole ad occasum tendente feruentius in-
stat vt hostem superet; ita Dæmon sciens
quia modicum tempus habet hominem
quavis arte propellit, vt in æternæ dam-
nationis supplicium trahat.

Leo, dum prædam quam vngue tenet
fugam aucupari cernit, vehementius pre-
mit: sic Inimicus, dum hominem per mor-
tem suo se excutere velle iugo cernit, forti-
us eum comprimit, vt facilius suis sugge-
stionibus eum perimat, quem per Sacra-
mentorum susceptionem à se aufugere
velle conspicit.

Denique, sicuti Pharaö Filios Israel *Exod. 14.*
maximè persecutus est cum ab Ægypto
recederent, eos persequens & eorum rui-
næ studens: & sicut Laban tunc Iacob

Hh 2 inse

insecutus est, cum relicta domo ad terram Patrum migrare vellet; Ita Dæmon, tunc homines violentius vt Pharao aggreditur, dum ad terram promissionis iter parant, & ad se recipiendos in terram patrum disponunt. Hæ sunt rationes, quas paucis enucleare volui propter quas, ita ferociter hominem inimicus aggreditur, & tam variis impugnat armis, quorum aliqua referam impossibile iudicans omnia in ordinem redigere, cum non sit peccatum in mundo, quo nos in ruinam pertrahere non nitatur.

Genes.

QVOD ÆGROTVS DE
DESPERATIONE TENTATVS
VIRILITER RESISTERE
debeat.

CAPVT XLVIII.

ANtequam vlti^o in hac materia progrediar, reprobanda illorum opinio est, qui existimant Dæmonem sola desperatione hominem illum aggredi qui toto vitæ tempore in peccatis delituit, non verò cum

am qui virtuti semper sedulam operam
 auauit. Quod sane falsum est. Nam ille a-
 imarum curiosus venator retia iacit, non
 solum vt iniustum attrahat, sed vt & iustum
 in periculum corruere faciat. sicut piscator
 retiam in aquam mittens non vnicum au-
 cupatur piscem, sed modo vnus, modo al-
 terius generis, ita Dæmon non solum in de-
 sperationem pertrahere improbum niti-
 tur, sed & probum. Eusebius Cremonen-
 sis spectatæ sanctitatis vir in articulo mor-
 tis, voce clara exclamabat: *non faciam non* Marcus m^o
faciam. Qui interrogatus, quid hæc verba rulus.
 sibi vellent; respondit: tentabat & incita-
 bat Dæmon vt nomini Iesu renunciando de-
 diuina diffiderem misericordia. Non ergo
 solum peruersæ vitæ viros his impetit armis
 sed etiam sanctos, quamuis tamen persæpe
 diuina permittente iusticia fortius malos
 aggrediatur quam bonos. Proh dolor! quot
 peccatores in desperationem lapsos in ex-
 tremo vitæ agnouimus! Quidam nostro
 tempore supplicij infernalis vehementiam
 considerans, ex tunc in inferno esse opta-
 bat; cum ego (inquiens) experiar, nihil am-
 plius expectabo. Alius ad conuersionem
 excitatus dicebat: Deus, Deus est, & miseri-
 cors, miseretur, sed non nisi filiorum, non

Hh 3 vero

vero mei, qui vas sum iniquitatis, miseria
& indignationis, quique experior amodo
infernæ supplicia.

Alij auditi sunt in has voces erumpere:
sepelire carnes has putidas, nam anima in
infernum properat in æternum crucianda.
Alij: vae mihi, pereat dies in qua natus sum,
in quâ baptismum suscepi, in quâ vitæ spiri-
tum traxi. Infinita exempla omitto, vt vo-
bis hominem peccatorem sed contritum &
ad Deum se conuertentē ostendam, & qua-
liter eum aggrediatur inimicus. Hunc ac-
cedens Dæmon: illi omnes vitæ reatus, ini-
quitates vniuersas ostendit, vt animi deli-
quium ingerat. Tunc eum similibus affari
videtur verbis. Despera miser, omnem quâ
habere poteris fiduciam à te projice, neque
dei misericordiæ fidas, sed potius cum Cain
fratricida dic: *Maiores est iniquitas mea quam
vt veniam merear*, nam tui nequaquam mi-
serebitur Deus. An nescis neminem salutis
portum attingere posse nisi per diuinorum
mandatorum obseruantiam? At tu illa (tan-
tum abest vt obseruaueris) transgressus es,
& in omnibus deliquisti.

Quid ægrotus tantis tentationum cir-
cuminctus angustijs faciet? Quid respon-
debit? quò se vertet? Consulo vt dicat: *Ve-*
rum

um quidem est, infinita est iniquitas mea, infinitis Deum offendi modis, nec tamen fiducia anchoram abijciam, superat enim iniquitatem meam Diuina miseratio. Ideoque cum psalmista decantabo: *Misericordia tua Domine plena est terra. Domine protector respice in faciem Christi tui: Averte faciem tuam à peccatis meis: Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, si enim iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? apud te propitiatio est.*

Si insititerit Inimicus, dixeritq; frustra te Deum deprecari cum peccatores non exaudiat: illius nefandam vocem hoc responso retunde. Mentiris, nam Publicanus licet peccator esset exauditus est. *Luc. 18.* Ezechias postulans dierum suorum multiplicationem quamuis peccator esset exaudiri meruit. *2. Reg. 20.* Si dixerit obstinatos peccatores non exaudiri; te non obstinatū, sed contritū peccatorem ostende, licet enim Deus iustū potius exaudiat quā peccatorē, tamen importunitate id obtinere me posse reor, quā supplico. Inferet denuo: Non est vlla occasio spei, cū peccata tua super capillos capitis tui, & super arenā quæ est in littore maris multiplicata sint. Dices; Et si tanta sint scelera superabundabit tamen gratia Dei, vt vbi abunda-

uit delictum ad mortem, superaffluat gratia ad vitam quæ conferetur à Iesu Christo Domino nostro. Ut quid de Iesu loqueris (inquiet) terribilis, & formidabilis peccatoribus nimis est. Rugiet ut leo in iudicio, & non timebis? Verum est, terribilis verè est obstinatis peccatoribus, qui illius patientia, & clementia abutuntur, quique ut Cain, culpam fateri nolunt; at ego humiliter culpam agnosco: Deum meum confiteor, & veniam rogo. Longo nimis tempore ab eo discessisti (inquiet). Fateor, sed misericors Deus, in misericordiam proclius, & multæ patientiæ est, qui que teste Apostolo expectat hominem ad pœnitentiam.

Genes. 3.

At ferius est (inquiet) iam aditus ad gratiam amplius non patet. Responde, nequam, quanto enim tempore anima vitalibus fruitur auris, semper ad gratiam via patens est, præstat enim serò satisfacere quam nunquam: *Sat cito si sat benè.* Propheta id ipsum indicat: *Impietas impij non nocebit ei in quacumque die conuersus fuerit.* Voce vitulanti replicabit. Quoties in concionibus audisti hominem pro solo mortali peccato damnari? Tu verò infinita commisisti & saluaberis, cum mille & mille homines supplicia æterna pro vnico patiantur: Responde. Si

Ezech 33.

de. Si damnati sunt aliqui ob vnum peccatum, id eis accidit, quia contritione caruerunt, at ego pro qualicumque admisso scelere paratus sum lachrymarum riuos ab oculis profundere. Si denuo clamet: Plurimi in via Domini ambulauerunt, in vinea doctrinæ laborauerunt qui vix salutis fiduciam habent, cumque fiducia ex præcedentibus operibus bonis oriatur quibus tu cares omnino, quomodo sperare potes? Responde: Omne meritum meū Iesus est, qui omnem supportabit iniquitatē meam, & omnia sustinebit delicta. Ille enim est iusticia, & sanctificatio nostra, per quem foelicitatis æternæ præmia adipisci spero. Si dixerit: Regnum Dei electis non verò peccatorib⁹ dari. Resp: Indignum me illo profiteor, cum merita tanti non sint ponderis, veruntamen, portionem illam & partem quā mihi acquisiuit Christus in sanguine suo, neutiquam à me ablegare volo, neque hæreditatis meæ parti cedere. Si subiunxerit: ergone speras te admittendum inter electos Dei, Apostolos, Martyres, Confessores & virgines? Quā id tibi facie promittis? Resp. Absit vt eorum me choris associandum pollicear, sed locum inter Latronem Magdalenam, publicanum & huiusmodi

Hh 5 spero

Psal. 76.

spero me habiturum. Si quærat: Vnde id tibi polliceris? Cui fiducia niteris? Resp. fiducia & spes mea ex misericordia Dei oritur, quia Iudicem illum esse scio, qui ignorare nouerit: Nam de eo loquens psaltes Regius inquit: *Nunquid in ira misericordiam continebis? nunquid cum iratus fueris Misericordia recordaberis?* quamdiu ergo spero. Frustra (inquiet) speras, iã enim damnatus es. Resp. Mendax, deceptor, & calumniator es. Tu quidem damnatus es, at cæteros damnare non potes.

Subiunget: Ecce penè in inferno positus es: Resp. Mentiris; Caput meum Christus cuius ego membrum sum supra caelos est, ideoque illi me sociari conuenit; *Discedit itaque à me omnes qui operamini iniquitatem, quia exaudiuit Dominus vocem fletus mei. Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus prauitatis aduersus eum.* Quantis proh dolor cingetur homo angustijs! quantis à Dæmone impetetur suggestionibus, vt in desperationem corruat! sed viriliter concertandum est, arma paro.

QVA

QVA VIA PIVS VISI-
TATOR, ÆGROTVM DE SA-
LVTE SVA DIFFIDENTEM
& dubium de Misericordia Dei
solabitur.

CAPVT XLIX.

ADuertistis (vt reor) Inimici cautelas,
& technas, quib⁹ ægrotū aggreditur,
& in desperationis abyssum pertrahere ni-
titur, ideoq; necessarium est, vt visitator pi⁹
in sua visitatione infirmū exhortetur qua-
tenus viriliter & strenuè, aduersus tanti ini-
mici impetum se muniat, ne fortè in diffi-
dentiam labatur, quæ è diametro Miseri-
cordiam impugnat, sine quâ saluari nequit.
Quemadmodum autem dum virum aliquē
rapidum torrētem pertranscuntē cernim⁹,
in quō penè periclitatur, non eum horta-
mur vt caput immergat aquis, sed magis vt
illud sursum ferat; ita dum peccatorem ob
sua peccata in profundum pelagi despera-
tionis demergi conspici⁹, non eū tunc de-
ferere, sed magis ac magis cohortari conue-
nit,

nit, vt omnes suos cogitatus sursum ponat, deprecans diuinam clementiam, vt in vltimo vitæ articulo tam periculosa non subijciatur tentationi. Quod vt melius fiat, ostendat visitator, Iudam grauius Deum offendisse desperando, quam illum Iudeis vel prodendo, vel vendendo. Enormitatem insuper huius peccati declara, quo nullum grauius, neque detestabilius est, siquidem diuinam maximè oppugnat bonitatem. Ideoq; rectissime dixit Cœlestinus I. *Horremus fateor tanta impietatis aliquem inueniri vt de Dei bonitate desperet.* Ingere illius menti Deum plura sustinere, quam homo possit in illum perpetrare. Illius siquidem infinita misericordia est, quæ nullis cingitur terminis, nec coarctatur angustijs, quæque ita nostra superat flagitia, sicuti aquæ guttulam, excedunt & superant immensa maria. Ad hæc, summam Increatæ veritati desperatio parit iniuriam, cū illa, Misericordiam, omne scelus superare doceat; hæcque flagitia, diuinam excedere clementiam vereatur. Propone pietatem quæ erga Iudæos vsus est Christus. Maximum perpetrarant scelus, & nefandū crucifigendo filium Dei commiserant peccatum; attamen intueretur quomodo brachijs extensis, veniam sceleratis

apud Grat: c.
26. q. 6. c. ag-
nouimus.

ratis postulat, & diuinæ bonitatis viscera
 pandi efflagitat! Ob oculos illius pone fi-
 duciam & spem Dauidis, qui post adulteriū
 & homicidium Misericordiæ Domini re-
 cordatus decantabat: *latabor & exultabo in* *Psal 30.*
miseriordia tua & c. quoniam respexisti hu-
mitatem meam, saluasti de necessitatibus a-
nimam meam: nec conclusisti me in manibus
inimicorum meorum, & infra: Benedic anima
mea Dominum, & noli obliuisci omnes retri-
butiones eius, qui propitiatur omnibus iniqui-
tatibus tuis qui sanat omnes infirmitates tuas:
qui redimit de interitu vitam tuam qui coro-
nat te in Misericordia & Miserationibus. &
paulo post: Non in perpetuum irascetur, nec
in aeternum comminabitur: Non secundum
peccata nostra fecit nobis, neque secundum ini-
quitates nostras retribuit nobis: quoniam se-
cundum altitudinem cœli à terra corroborauit
Misericordiam suam super timentes se. Quan-
tum distat ortus ab occidente, longe fecit à no-
bis iniquitates nostras, quomodo miseretur Pa-
ter filiorum misertus est Dominus timentibus
se, quoniam ipse cognouit figmentum nostrum:
recordatus est quoniam puluis sumus homo fi-
cut fœnum & c. Sustinet Dominus omnes qui
corruunt, & erigit omnes elisos: oculi omnium
in te sperant Domine. En quantam diuinæ
 boni-

102.

bonitatis fiduciam habebat Rex ille sanctissimus. Alexander Macedo quantiscumque premeretur angustijs, nunquam desperabat: Et Christianus ab illo se superari patietur?

Proverb. 24.

Salomonis aduertat sententiam: *Si desperaueris, lapsus in die angustia, minuetur fortitudo tuâ.* Quod si post hæc adhibita auxilia, iterum infirmus de salute videatur dubius, consulto uisitor dicere poterit, se peccata illius assumere, dummodo verè contritus sit; quæ res (vt exemplo patet) remedium maximum adfert. Nam cum Eremita quidam aduocatus esset vt infirmum de salute desperantem ob grauiâ scelera quæ patrarat, solaretur: ei tantam esse confessionis vim indicauit, vt omnes omnino prauas actiones obliterare possit. Quo iterum dubitante, prudenter subiunxit: Ecce omnia bona quæ toto vitæ meæ tempore cum Dei gratia operatus sum, tuæ committo curæ, tu è contra omnia tuâ scelera meis impone humeris, vt pro illis satisfaciam.

*Crescit in hor-
to volupt.*

Quo annuente, dixit: Expedit modo vt illa tua peccata mihi pandas, quatenus penitentiam illis debitam subeam, ne pro illis in iudicij die plectar: Quod cum egisset ægrotus, inquisiuit Pater, doleretne ex animo tanta se contra Deum flagitia perpetrasse,

trasse, quo annuente : Vis Sacramentalem hanc esse confessionem? quo dicente volo: Amodo (inquit) nec mihi nec tibi verendum est, nam omne periculum superasti, & peccata tua dimissa sunt tibi, ex Misericordia Patris & filij & Spiritus Sancti. Post mortem Sancto viro apparuit, ei gratias agens, quod eum hac arte, à desperationis vinculis absoluerat.

Denique, consultum erit, vbi desperationis imminet periculum sacrosanctum Domini corpus adferre, quia per eius præsentiam plerique è desperationis labyrintho educti sunt. Vt patet in Religioso quodam, qui (vt refert Crepetius) in articulo mortis recordatus, se in diuinis persoluendis officijs maximè fuisse tepidum, in desperationem lapsus se damnatum exclamabat. Cuius misericordiam assistentes compaterentur, deficientibus humanis medijs, corpus Dominicum adferri iubent, ad cuius aduentum, hostes fugam capescentes, infirmus sanæ menti redditus, cõfessus & Contritus Christum in sacramento adorauit, & illi animam suam commendans expirauit. Hæc
sufficiant.

*Lib. de odio
Sathan.*

QVOD

QVOD DÆMON VBI
NON EST DESPERATIONI
LOCVS, ÆGROTVM PECCATO-
rem per nimiam suæ salutis fiduciam, &
iustum per præsumptionem
tentet.

CAPVT L.

DVm fœlicitatis nostræ aduersarius ad-
uertit in infirmo desperationi locum
non esse, aliud sumens extremum, conatur
cum in præsumptionem pertrahere, & ni-
miam de misericordia Dei confidentiam;
vt sic spiritus infletur & intumescat.

Qui decipiendi modus priori in pericu-
lo non cedit. Sic enim persuadet, ne peni-
tentiam agat, ne confiteatur, cum diuinæ
bonitatis immensa sit miseratio, & peccatū
misericiordiæ comparatum nihil penè sit,
nihil operetur.

Ezechiel. 18.

Manuetudinem item iudicis proponit,
qui nō vult mortem peccatoris, sed in qua-
cumque hora ingemuerit, peccatorum nō
recordatur. Vnicū (inquit) suspirium, vnū
peccati in articulo mortis saluare te potest.
Fac

fac igitur quicquid voles, duc in bonis dies tuos, proculdubio salus te sequetur. Non enim pro animalibus, vel bestijs terræ, Paradisum condidit Deus, sed propter hominem: suadet insuper vt non conteratur, futurum indicans, vt sine cōtritione, sine gratia Dei, particeps hæreditatis supernæ fiat. Quapropter cum Deum velit iusticia sua spoliare, sine quâ tamen Deus non esset; tu pie visitator illum exhortare, ne in excessiuam suæ salutis feratur fiduciam, ita vt sacramenta relinquens, solo vnico peccati saluum se fieri posse arbitretur. Plerosque siquidem intuemur, quos subitanea mors surripiens, & ad interitum trahens, contritione, illo tempore fraudat.

Nam vt prædixit Apostolus: *cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus, sicut dolor parturientis, & in utero habentis, & non effugient.* 1. Thessal. 5.

Tales Antiochus & Esau fuere, qui in ultimo vitæ pœnitentiæ locum quesierunt, sed non inuenerunt. Sic ergo peccatorem aggreditur hostis; at virum iustum, validius impetit, maximam ingerens præsumptionem; vt benè aduertit Leo papa: *Nemo (inquiens) de sui cordis puritate confidat, quia peruigil ille hostis acriorib⁹ pulsat insidijs, quos*

li maxi-

maximè nouit abstinere à peccatis. Et sicut coluber latitans sub herba eam sæpe deuastat, sic præsumptio virtuti se supponens omnino eam ruinæ tradit. Quod Isidorus aduertens, ait : *Præsumptio in signum quod de summobor. semper sublimia appetit, à summis & primis sa. 38. personis communiter assumitur & amplexatur.* nam veluti gallina emisso ouo inflatur, & garritu suo sese de eo iactare videtur, sic homo patrato opere bono frequenter intumescit, huius operis initia sibi, non Deo adscribens. Vnde fit, vt in fine vitæ, homo iustus opera rectè à se facta considerans in præsumptionem labatur. In eam lapsus Dauid dicebat : *Non mouebor in æternum, sed casus, & in peccatū ruina,* eum ab hac præsumptione facile remouit. Plurimos reperimus, quos eadem præsumptio in infernum traxit. Religiosa quædã, quæ toto vitæ tempore virtuti studuerat, sub finem vitæ in eam præsumptionem collapsa est, ex quâ, damnationis æternæ sibi tormenta comparauit. Sic ergo Dæmon iustum virū aggreditur, illi opera bona proponens, regnumque cœlestis meritis suis debitum esse asseuerans, vt eum in suæ salutis præsumptiuam fiduciam pertrahat.

Quapropter tu piè visitator videns hominem

Crespet in pom. mystico.

minem in eiusmodi vitium corruentem,
 tumque audieris illum, verba præsumptio-
 nem redolentia effutientem; cum hac Pau-
 sententia corripe: *Nihil mihi conscius sum* 1. Corinth. 4.
non in hoc iustificatus sum. Sine me (in-
 mit veritas) *nihil potestis facere*: si quæ bona
 agisti, Deo, non tibi, illa adscribe. Quod si
 Diabolus honore dignum censuerit, te
 cum humilitate, & animi submissione, nec
 non gratiarum actione suscepturum re-
 sponde, & ita hostis versuti astus euertes.

QVOD NON SIT PEC-
 CATVM QVO NON TENE-
 TVR INFIRMVS IN
 morte.

CAPVT LI.

QVamuis supra dicta vitia, sint illa qui-
 bus frequētissime homines à Dæmo-
 ne oppugnantur in mortis articulo; tamen
 nullum est vitium quò inimicus non vta-
 tur, vt hominem pertrahat in ruinam, vt si
 vno modo nocere non potest, saltem alte-
 ro miseriam & infelicitatē procuret. Ideo-

Li 2 que

que illis non assentior, qui censent Dæmonem in articulo mortis non aggressurum infirmum per vitia capitalia, nā tunc temporis, cum fortissimum est prælium omnes vires exerit inimicus, vt vincere possit. Hincque fit vt illud psalmistæ dicere possim: *Intenderunt arcum suum, parauerunt sagittas suas in pharetra vt sagittent in obrectos corde.* Omnia proponit vitia, vt (si in actu) saltem affectu eum in illa corrumpat faciat. Id quotidiano patet exemplo. Frequentissime enim cernimus Luxuriosos vitæ optare prolongationem, ne concubinas suas deserant, vt suis adhuc fruantur voluptatibus, vt suis gaudeant delicijs. Nonne superbia maxima est, in postremo vitæ spiritu pompas funebres, insignia, & epithaphia, victoriarum trophea exposcere? Quæ signa iræ, indignationis, cholæræ visa sunt in vno solo Caluino moriente? Quot inuenimus ex hac luce excedentium querimonias audimus, dicentiū intempestiuā se morte rapi, relictis tot senibus, qui inutilia sunt terræ pondera! Num id sine inuidia fieri potest? Quæ maior acedia reperiri valet, quàm nolle in fine vitæ ad Dominum reuerti, per scelerum confessionem? Quot videmus quotidie stimulante inimico, ita

psal. 10.

aricia flagrare, vt thesauros, opesque suas
 cum deferre cuperent si valerent? Insu-
 per Callidus serpens hominem in initio
 per inuidiam tentauit: *nam inuidia diaboli* Sap. 2.
intrauit in orbem terrarum, per super-
 biam dicendo: *eritis sicut dii*, per gulam fru-
 gum arboris vetitæ offerendo, ita perse-
 cutus hominem vsque ad exitum, iisdem si-
 gnis potuerit vitijs superabit. Certissimum er-
 ro est morientes omnium peccatorum ge-
 neribus à dæmone impetj. Non tamē quod
 unum morientem omnib⁹ omnino aggre-
 ditur, sed diuersos, modis diuersis, prout
 egrotos procliues cernit inimicus. Hunc
 per desperationē, istum per præsumptionē
 vt supra diximus, hunc per Superbiam: istū
 per infidelitatem, omnem adhibens ope-
 ram, vt fidem (quæ salutis illius basis & fun-
 damentum est) euellat, & explantet. Et si-
 cuti vir qui ædificium tempore paruo de-
 moliri vult, cuniculos quosdam in funda-
 mentis facit, vt nullo negotio illud euertat:
 ita callidus serpens volens salutis ædem de-
 struere fidem aggreditur, vt facilius suo de-
 siderio perfruatur. Quod vt melius faciat,
 multas difficillimasque ingerit quæstiones,
 multa dubia: Nunc de Sacramento altaris,
 nunc de purgatorio, modo de Resurrectio-

Genes. 3.

*Agonizans de
 Infidelitate
 tentatur.*

ne, fidei contrarias proponens opinionem. Cuius conatus ut elidere valeat ægrotus, ut

Ephes. 6.

visitator, illi auream, Apostoli suggestentiam: *propterea, in omnibus accipite armaturam Dei, galeam salutis, scutum fidei, ut*

*De consolat in-
fir. c. 12.*

possitis stare aduersus insidias diaboli. Ioannes Polanus aliud illi suggerit remedium, nempe ut inimico de Infidelitate tentanti semper respondeat se illud credere quod Ecclesia Catholica Apostolica & Rom. credit. Alia huiusmodi remedia vide loco supra citato.

*Agonizans de
Impatientia
sentatur.*

Alium impatientiæ vitio premit, ut meriti iacturam faciat. Huic persuadere nititur, Deum maximam illi inferre iniuriam, illi a Deo derelictum, ea supplicia non esse meritum, quod si meritum esset, illa cum patientia sustinendi ansam haberet, sed hæc infirmitas superuenit & accidit quo tempore salutem proximi prouidet, infinita denique huiusmodi suggerit: quibus si obuiare volueris (pie visitator) in primis illi compatere illius condoleas miseriam, ut faciliorem præbeat auditum. Deinde declara impatientiam, dolorem non munere, sed augere, cum dolor eo sit vehementior quod voluntas patientis illi magis reluctatur. Denique ostendes impatientiam omne meritum tollere.

Alios quosdam, pusillanimitate impugnat,

at, persuadens opera quæ egerunt non esse digna præmio tanto, nec cœlesti regno: cui tentationi vt obsistat ægrotus, secû cogitet, ea licet cœlo digna non sint, tamẽ per meritum passionis Christi digna fieri. Iustos præcipue hoc aggreditur modo, eorû mentibus malas ingerens cogitationes, quibus (etsi reluctantur) summopere secreta Dei iudicia cum pusillanimitate incurrere vereantur, & sic eos in his occupationibus, detinet, vt ex eorum mentibus Dei memoriam expellat, vel impediat.

Alios plane spirituales & contẽplatiuos tentat per curiositatẽ, qua expetunt visiones quasdam vel reuelationes, quibus de salute sua certi reddantur. Quę tentatio reuera maxima est, tunc enim Dæmon vanis quibusdã illusionibus & spirituali dulcedine animã decipere nititur, & curiositatem illam recipiendi reuelationes vel visiones imittit, vt postea in dubium trahat illos, quibus illæ nõ contingunt vtrû Deus illos amet, vel de electorû numero sint. Periculosum itaq; est illas in extremo vitæ desiderare, sed multo periculosius de illis etiam apud alios se iactare vel ex illis gloriã q̄rere.

Alios per scrupulos, notãter filias & mulierculas quibꝰ scripturarû minor inest cog-

li 4 nitio.

Agonizans per pusillanimitatem tentatur.

nitio, alios spe longioris vitæ deludit, alios infinitis modis, prout cernit expediens, vt suæ voluntatis habeat effectum. Quibus omnibus vt verè & prudenter obsistat ægrotus, Humilitatem amplectatur, quâ omnes inimici cautelas, & ipsum expellet inimicū, vt Diuo Anthonio reuelatum fuit. Hæc est igitur lucta inimici, sed hæc etiam sunt arma ægroti quibus se protegat, & defendat. His alia subnectamus.

QVÆ SINT ARMA OFFENSIVA, SIVE, QVIBVS ARMIS PROSTERNATUR, ET in fugam relegetur hostis.

CAPVT LII.

DVm strenuus miles se ad prælium parat, non solum arma quibus se ab inimici impetu muniat suscipit, sed etiam alia quibus illum propellat, vulneret, & interficiat accipit: ita cum ægrotus morti appropiat, non solum arma defensiva, sed & offensiva suscipere debet, quibus inimicum in fugam vertat. Arma defensiva sunt, *charitas: quæ foras mittit timorem: Spes, quæ galea salutis appellatur, quâ ictum desperationis*

1. Ioan. 4.
Ephes. 6.

tionis auertit : Sacramentum pœnitentiæ, quô abijcitur sarcina peccatorum ad leuius pugnandum: Eucharistia, quæ ei præbet cibum, vt validius in incepto pugnet certamine: Extrema vnctio, quâ vngitur ad elidendos conatus aduersarij. Sed quoniam non sufficit armari, nisi etiam, offendatur aduersarius, necesse est, vt illi arma decenti præbeamus. Quæ sunt?

1. Exorcismi & coniurationes ab Ecclesia *Arma offensi-
ua.* approbatæ, quarum vis, inimicos vsque in

infernî profunda demergit, quemadmodû auctoritas à Deo hominibus collata est, *Exorcismi pel-
lunt demones.* licet id irrideant Hæretici, qui ijs se applicare non audent, ne fortè Dæmon erga eos suas pandens vires periculum inferat, & ne illis idem quod Luthero contigit, eueniat.

2. Crux, vel imago Christi crucifixi in quo *Crux fugat de-
mones.* spem omnem & fiduciam collocare debêt.

Imitetur ægrotus Danielis pietatem, qui in orationibus suis semper versus Hierusalem sese conuertebat, vbi in spiritu Prophetico crucem futuram præuidebat. Hanc Crucis imaginem amplectatur, & in ea saluatoris nuditatem aduertens; omnes carnis illecebras condemnet, omnesque mundanarum vanitatum pompas contemnat, brachia crucis fixa libertatem effrenatam sedabunt;

pectus apertum, ad confessionē illum pro-
 uocabit, pedes clavis confixi eius inutiles
 discursus condemnabunt, deniq; totus, in-
 signis tibi erit lectio. Induere ergo & hanc
 armaturā suscipe, nā in ligno crucis salus fa-
 cta est, mors superata est; vt recte Erasmus
 his verbis annotauit: *Signū illud salutis æter-
 nae Christus in cruce pendens, signū est trium-
 phale, signum gloria, signum victoria, signum
 vite sempiternae.* In hoc signo omnis futura
 victoria collocata est certitudo, vt Constā-
 tino indicatū fuit voce cœlesti *In hoc signo
 vinctes.* Insuper solent homines ad quietem
 ituri se signo crucis munire, quia somnum
 gelidæ mortis imaginē esse sciunt, tu ergo
 cum ad mortē properas, muni te signo cru-
 cis, nam validissimū est ad fugandos nequi-
 tiæ spiritus remediū. Dic cum Regio psal-
 mista, *In pace in idipsum dormiā & requies-
 cam.* Sanctos plerosq; imitare, qui in mortis
 articulo se illo munierunt. Chrysostomus
 moriens se signo crucis muniit: D. Ambro-
 sius cancellatis brachijs, & in crucis modū
 compositis. Quod si ægrotus illud formare
 non potest, adstantes illud operentur. Sic a-
 gebat D. Augustinus erga sanctā Matrem
 dum moreretur. Sanctus Donatus hoc sig-
 no serpētem stupe fecit, sic tu o ægrote De-
 monem

*Lib de prap.
 ad mortem,*

Psal. 4.

*Nicephor. lib.
 13. hist. in vit.*

monem nō solum obstupefacies, sed etiam in fugam vertes. Hanc igitur amplectere, nam sub illius vmbaculo (ad instar Helix sub iunipero) emori, & mortem desiderare debes. Reliquiæ sanctorū cum fide applicatæ ægroto, nam sancti, honorē quem exhibemus reliquijs eorum persentiētes, in adiutorium nostrū exurgunt, & pro nobis aduersus inferni potestates concertant, eosq; debellant, Deo id illis concedente. Nam sicuti miles vulnera quæ in Regis defensione excepit ostendens, facile suoi ū fit compos desideriorum. ita martyres vulnera quæ pro Christo sustinuerunt ostendentes, à Deo facile id quod exoptant consequuntur. Recte igitur fecerit, si reliquias ægroto applicuerit pius visitator.

Reliquiæ.

4. Panis benedictus, omnesq; res quæ benedictæ sunt, vt rosaria, medallix, imagines & his similia. Cineres benedicti quos capiti agonizantis cōuenit imponere. Ciliciū quo olim induebātur morituri, cui⁹ benedictio nē videre poteris in sacerdotali Romano.

5. Nomen Iesu cū reuerentia & deuotione prolatū, vel à se, vel ab adstantibus si loquēdi abfuerit potestas. Gregorius Turonensis refert Clodouicum Regem inuocato hoc nomine hostem profligasse; sic tu (ægrote) faci-

*Lib. 2. hist.
Franc. c. 29.*

facile de hostib⁹ referes triumphum, si hoc sacratissimum nomen in auxilium piè inuocaueris. Cum die quadam D. Anthoniū Paduanum hostis humani generis de nocte comprimens strangulare niteretur, is excitatus à somno confestim impetum inimici persentiens nomen Iesu protulit, atque illico ab his insidijs absolutus, eum in fugam vertit. Sic tu (o ægrote) ad somnum mortis pergis, si igitur te hostis varijs comprimantationibus; huius nominis vigore illius retunde vires & impetum elide.

6. Cereus benedictus quem agonizans manibus tenet, quò multam pro peccatis soluit, & publicam reparationem pro iniurijs in Deum commissis facit, quem morè satis probare non possum. Nam hoc modo, fidem quam de Sanctissima Trinitate habet, profitetur, per, ea quæ in cereo continentur, nempe ceram, lychnum & ignem. Nam sicuti ignis ceram liquefacit, & dissoluit sic Spiritus Sanctus (qui ignis verus est) liquefacit ægrotum, & in fletus dissoluit, vt misericordiam diuinam (quæ in Patre & filio est) exposcat & preceat. Insuper per hunc Cereum fidem quam habet de Christo palam ostendit, nempe quod ipse sit vera lux quæ illuminat omnem hominem venien-

Ioannis 1.

nientem, sed exeuntem ex hoc mundo. Et veluti (inquit Pater Costerus, Societatis Iesu) Cera ab apibus conficitur quæ virginis symbolum sunt: ita per eandem ceram quam manu tenet, Christum ex purissimo virginis utero intacta virginitate exiisse profitetur. Ad hæc, lumen externum docet illum, usque ad finem vitæ lumen gratiæ retinere. Docet insuper velle ægrotum cum virginibus sapientibus, obuiam sponso ire cum ardenti lampade, uti Virgo etiam ex hac luce exire voluit. Denique hoc modo postulat sibi lumen charitatis adesse, & expulsionem inimici ab eo loco, in quò lumē cerci benedicti relucet.

In Institut. Christ. c. 9.

*Matth. 25.
Nicephor. lib.
2. Eccles. hist.
c. 21. 22.*

7. Aqua benedicta, cuius virtute expelluntur Diabolicæ potestates, non quia aqua est, sed quia per Sacerdotalem benedictionem fuit sanctificata, licet eam irrideant nostri Hæretici, experientiarum quotidianarum immemores. Nam si nihil virtutis plusquam alteri inesset, cur ita se in obsessis corporibus cruciari, & comburi ob illius asperionem faterentur? Ægrotum itaque iuuat, maximè in agone, hac aqua benedicta aspergere.

8. Inter cætera & omnia penè arma quibus propugnatur hostis, & fugæ terga vertere

tere

tere cogitur, Orationes validissimæ sunt, quippe quæ è cordis pharetra emissæ inimicos propellunt, & ne ægrotum accedant impediunt. Harum robur aduertens Chrysostomus, inquit: Non ita leo rugitu suo cæteris animantibus pauorē incutit: quomodo orationibus, in terrorem & fugam vertitur inimicus. Ideoque D. Anthonius discipulos docens quibus armis cum inimicis concertaretur, Orationis maximè meminit. Nam in ea homo humilitatem suam, diuinam quoque (quàm precatur) agnoscit sublimitatem. Fidem probat, nam se credere ostendit in eum quem rogat, alioquin nõ faceret. Spem habet, nam illius animus in Deum fertur, à quo sperat suorum votorū adimpletionem euēturam. Charitate fruitur, nam rogans & sperans, amat. Quapropter ægrotum exhortabitur visitator, vt morti appropians, etiam orationibus vicinum se reddat Deo. Christus siquidem id exemplo docuit, & Apostolus testatus est documento: *In diebus (inquit) Carnis sue supplicationes offerens ad Deum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis, exauditus est pro sua reuerentia.* Hoc igitur modo eum precetur: *Domine Deus salutis meę, spiritus meus ab*
inimi-

ad. 56

inimicis circumdatus, & varijs anxietatibus circumcinctus, ad te exclamat. Succurre igitur, & auxiliatricem postulanti porrigere dexteram: Intuere lachrymas, respice suspiria imis educta pectoribus. Deus meus! vita viuentium, & resurrectio mortuorum, en morti proximus, vndique aduersariorū aduerto impetum, & præsentiam iudicis formidandi vereor. Horresco totus dum infinita scelera contueor, & iusticiam aspicio: At me horrentem & pavidum solatur Misericordia, & gratia tua. Ideò te precor, sursum me leua, & in hac spe, & gratia sperantem cōforta: auxiliatrice me tuere dextera, & mihi tua fortitudine opem adfer. Tu quoque Regina cœli, ne me quæso in hoc angustia tempore deseras, sed cœli heredem tuis precibus constitue: Animam suscipe, quam in manus tuas commendo. His, & similibus modis poterit ægrotus Deum deprecari vt fœlicem finem assequatur. His poterit armis hostem facile superare; Nam vt inquit Matth: *Hoc genus demoniorum non eijcitur, nisi in ieiunio & Oratione.* Id ipsum sentit fulgentius dum inquit: *Non est aliquod huius vite tempus, in quo hominibus muscipulam non tendat inimicus, cuius laqueos nemo potest proprijs viribus euadere: sed*
tunc

Matth. 13.

tunc aduersarium vincimus, si lachrymis, & orationibus, & continua cordis humilitate pugnemus. Hos igitur D. Bernardi ciaculatorios (si potest ægrotus) recitet versus.

1. Domine illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus preualui aduersus eum.

2. In manus tuas commendo Spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis.

3. Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum ut sciam quid desit mihi.

4. fac mihi signum in bonum ut videant me & confundantur; quoniam tu Domine adiunxisti me, & consolatus es me.

5. Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo.

6. Perijt fuga à me, & non est, qui requirat animam meam.

7. Clamaui ad te Domine: Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium.

8. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine dedisti letitiam in corde meo.

Similes & proficuas orationes requirere poterit pius visitator in sacerdotali Romano & Diurnali, vel breuiario.

Quis-

nis, &
 militat
 iacula
 sus.
 unquam
 e inimi
 mem,
 tum fal
 um die
 eant me
 e adiu
 bi sacri
 ni inuo
 equirat
 ea, por
 tus tui
 vere pa
 ali Ro
 niario.
 Quis-

Quisquis igitur huius vocis, & benedi-
 ctionis: *Infirmus eram & visitastis me*, parti-
 ceps esse voluerit his insulat operibus, &
 his immoretur, illud Iob attendens *visitans*
speciem tuam non peccabis, sicut & illud Sa-
 pientis: *Non te pigeat visitare infirmum, ex*
hoc enim in dilectione firmaberis, & procul-
 dubio saluti consulens, illam à Domi-
 no obtinere merebitur.

Amen.

Kk DE